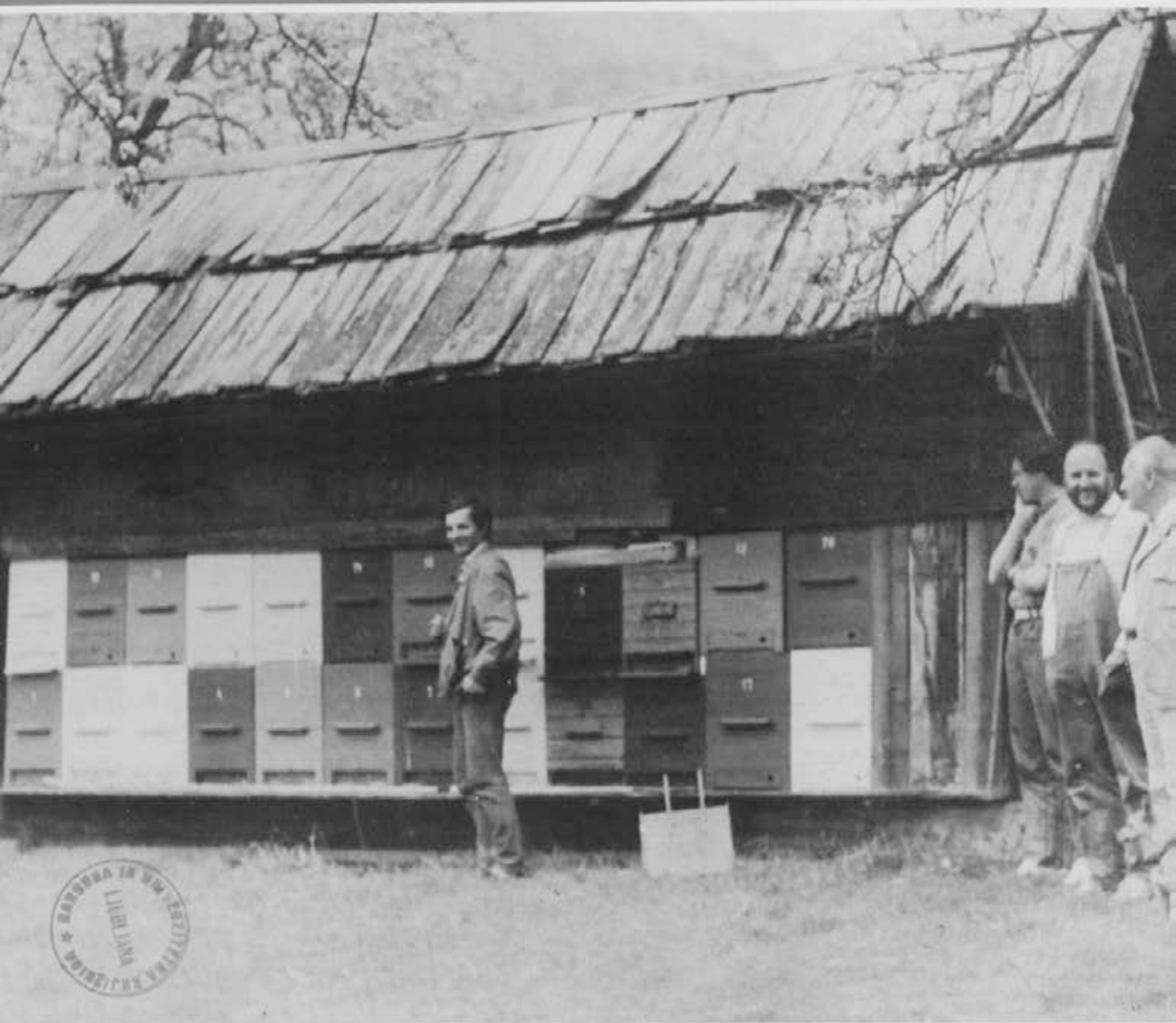

Slovenski čebelar

6

Letnik LXXXXI-Leto 1989

Slovenski čebelar

SLOVENSKI ČEBELAR
GLASILO ČEBELARSKIH
ORGANIZACIJ SLOVENIJE

št. 6

1. junij

letnik 91

VSEBINA

Janez Mihelič: Osemintrideseta redna letna skupščina ZČDS	181
Karel Majcen: Čebelarjeva opravila v juniju 192	

BOLEZNI ČEBEL

Marija Kuzmički-Pavalič: Huda gniloba čebelj zalege	193
---	-----

IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV

Pavel Zaletel: Pomoč začetnikom	201
Ivan Kavčič: Še nekaj o zdravljenju poapnele zalege	203

IZ TUJIH ČEBELARSKIH ČASOPISOV

I. Ogrin: Vedenje čebel delavk in matic po izletu roja	204
Ivan Mikšaj: Čebelarjenje z dvema maticama v nakladnih panjih	205
Nedeljko Mičeta: Žepček ali gorski šatraj je končno medil	207

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

Andrej Dvoršak: Jože Vehar – čebelar in mojster za vse	209
Stane Mihelič: Katere čebele so »pojedle« denar?	211
Andrej Dvoršak: Čebelarstvo na kranjskem sejmu	212
mag. Jože Jenko: Še o »čebelariti da ali ne?«	212
Nuša Radinja: Čebela je bila nekoč shbela	214

NARAVNO ČEBELARJENJE

OBVESTILA

OSMRTNICE

BILTEN MEDEX

mag. Andreja Orožen-Adamič: Higieno pridobivanje matičnega mlečka	197
Boris Slavec: Novo samoobračalno točilo na šest satov	200
Obvestilo	200

CONTENTS

J. Mihelič: 38 th Regular Annual Assembly of ZČDS	181
K. Majcen: Beekeeper's occupation in June	192

BEE DISEASES

M. Kuzmički-Pavalič: American foul brood	193
--	-----

OUR BEEKEEPERS' EXPERIENCES

P. Zaletel: Assistance to the beginners	201
J. Kavčič: More about treating a calcified brood	203

FROM FOREIGN NEWS PAPERS

I. Ogrin: Behaviour of honey bee workers and queen-bees after a swarming	204
J. Mikšaj: Beekeeping with two queen-bees on loading beehives	205
N. Mičeta: Mountain savory (or Slovenian Little pocket) has finally honeyed	207

FROM THE SOCIETY LIFE

A. Dvoršak: Jože Vehar – beekeeper and master of all	209
S. Mihelič: Which honey bees eat the money?	211
A. Dvoršak: Beekeeping at the Kranj fair	212
J. Jenko: More about »Beekeeping yes or no?«	212
N. Radinja: Once bee was written as »shbela«	214

NATURAL BEEKEEPING

NOTICES

OBITUARIES

MEDEX BULLETIN

A. Orožen-Adamič: Hygienic production of bee-jelly	197
B. Slavec: New self-turning pouring device for six honeycombs	200
Notice	200

Slika na naslovni strani:

Pri vzrejevalcu matic Janezu Gregoriju v Podkorenu

XXXVIII. REDNA LETNA SKUPŠČINA ZVEZE ČEBELARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Redna volilna letna skupščina ZČDS, osemintrideseta po vrsti, je bila 15. aprila 1989 v Ljubljani. Glede na to, da so se na zadnji skupščini spremenila pravila, je po spremenjenem 19. členu pravil lahko vse čebelarke organizacije posamezne občine zastopal en delegat. Čebelarke organizacije pa so se dogovorile, kateri delegat jih bo zastopal na letni skupščini občinske organizacije.

Tako je bilo letos število vseh delegatov 67, od tega pa se je skupščine udeležilo 58 delegatov ali 87 odstotkov. Skupščina

je bila v prostorih SIS za zdravstveno in socialno varstvo na Miklošičevi cesti, tako kakor že nekaj let nazaj. Udeležba je bila torej zelo dobra in skupščina je lahko pričela s svojim delom.

Kot gostje so se skupščine udeležili predstavniki Kmetijskega inštituta Slovenije, Republiške veterinarske uprave, Združene zveze Slovenije in Hp Medexa iz Ljubljane.

Prisotne delegate, goste in odlikovance je najprej pozdravil dosedanji predsednik ZČDS Andrej Petelin. Za predsednika de-

Delovno predsedstvo
skupščine

Zofija Janko iz Grosupljega prejema najvišje čebelarско odlikovanje.

lovnega predsedstva je predlagal Janeza Ribnikarja iz Trziča, za člana pa Minko Zupančič iz Krškega in Jožeta Nekreta iz Maribora. Nato so delegati izvolili še ostale organe skupščine. Delegati so se strinjali s predlaganimi kandidati za organe skupščine. Strinjali so se tudi s predlaganim dnevnim redom skupščine, ki ga je prebral delovni predsednik. Kot druga točka dnevnega reda je sledila svečana podelitev odličij Anton Janša prve stopnje. Predsednik komisije za odlikovanja in priznanja Ivan Gradič iz Ribnice je v kratkih besedah poudaril zasluge odlikovancev za delo čebelarске organizacije in slovensko čebelarstvo. Nato jim je odličja podelil predsednik

ZČDS Andrej Petelin. Odličja so prejeli: Čebelarско društvo Domžale, Čebelarско društvo Grosuplje, Franc Farazin (ČD Maribor-Tabor), Zdravko Goršek (ZČD Žalec), Ivan Hriberšek (ČD Slovenj Gradec), Zofija Janko (ČD Grosuplje), Zvonko Koplan (ČD Dovje-Mojstrana), Karel Kikec (ČD Rogošovci), Štefan Klement (ČD Murska Sobota), dr. Luigi Marizza (ČD Nova Gorica), Marjan Pavlin (ČD Nova Gorica), Rudolf Pen (MZČD Maribor), Martin Poteko (ZČD Žalec), Stanko Smrajc (ČD Ljubljana-Vič) in Rudolf Štraus (ZČD Žalec).

Janez Ribnikar je čestital vsem odlikovancem in jim zaželel še veliko plodnega dela v čebelarски organizaciji. Dušan Medved pa je izrazil obžalovanje, ker se zaradi bolezni podelitve ni mogel udeležiti dr. Luigi Marizza iz Gorice v Italiji, obenem pa je izrazil zadovoljstvo, da ga je ZČDS odlikovala z najvišjim čebelarским odličjem. Zaradi zaslug pri organizaciji mednarodnih čebelarских posvetovanj, ki so vsako leto decembra v Gorici in na katere so vedno povabljeni tudi slovenski predavatelji in čebelarji, ki so se jih vedno udeležili v velikem številu, je odličje nedvomno prišlo v prave roke. Nato je predsednik Andrej Petelin prebral poročilo o delu zveze v zadnjem letu in o problemih, ki tarejo organizacijo. Dejal je:

»Delegati so dobili za današnje skupščino gradivo, ki obravnava delo ZČDS v zadnjem letu, letni in finančni načrt za leto 1989. Danes ne bi obravnaval teh poročil, govoril bi le o tistih žgočih vprašanjih, ki so povezana z delom naše Zveze v prihodnjem letu.

Med odlikovanci je bil tudi čebelar Stane Smrajc iz Ljubljane.

Sedanje družbene, gospodarske in politične razmere se odražajo tudi v slovenskem in jugoslovanskem čebelarstvu. Nič se ni spremenilo na bolje, stanje se je celo poslabšalo. Divjanje inflacije vedno bolj pritiska na gospodarstvo. Vse to velja tudi za pridelavo čebeljih pridelkov, ko se vsakodnevno večajo nesorazmerja med odkupnimi in prodajnimi cenami. Povečujejo se pridelovalni stroški, kar že vpliva na zmanjšanje pridelovanja. Pridelovalne stroške pa nam povečujejo tudi izdatki za zdravljenje čebel.

Poleg gospodarskega položaja in zmanjšanja dohodka je najbolj žgoče vprašanje, kako čebelariti z varoozo. Čebelarji, društva in Zveza so bili pri zatiranju varooze zelo zavzeti. Z ukrepi pa ne moremo biti zadovoljni, saj varooza neusmiljeno uničuje čebelarje družine ne samo tistim, ki zdravljenju ne posvečajo dovolj pozornosti, temveč tudi tistim, ki si prizadevajo, da bi čebele ohranili. Tudi naš izvršni odbor je skupaj z veterinarsko službo čebelarjem pomagal po svojih močeh. To niso bila samo posvetovanja, seminarji, priročnik in podobno. Prepričani smo bili, da bomo pri pomladanskem zdravljenju uspešnejši s kakšnim novim zdravilom, npr. s fluvalinatom. Od sisa za pospeševanje proizvodnje hrane smo dobili 500 milijonov dinarjev za regresiranje zdravil za zatiranje varooze. Na republiški veterinarski upravi smo se dogovorili, da bomo dobili dovoljenje za uvoz zdravil, če ne bo drugega izhoda. Ker uvoz fluvalinata kasneje ni bil dovoljen, ker to zdravilo, glede na morebitne stranske učinke, ni dovoljeno tudi v drugih državah (čeprav ga tam uporabljajo), je vse skupaj padlo v vodo. Poleg tega so čebelarji po raznih poteh uvozili precejšnjo količino zdravil, vendar so z njimi zdravili vsak po svoje, ne glede na vse posledice, ker domačim ne zaupajo več. V takih razmerah tudi nismo organizirali širše akcije in zato namenska sredstva ne bodo izkoriščena. Zato je Zveza dodeljena sredstva vezala pri Zvezi hranilno-kreditne skupnosti, da bi kolikor toliko ohranili vrednost tega denarja.

Spomladansko zdravljenje smo zamudili, ne po naši krivdi, zato moramo z vso odgovornostjo opraviti poletno in jesensko zdravljenje čebel. Od veterinarske službe in naših proizvajalcev zdravil – ali pa iz

uvoza – pričakujemo, da nam bodo pravočasno priskrbeli ustrežnejša in učinkovitejša zdravila. S tem bomo preprečili zmešnjavo, ki je zaradi ovir pri izdajanju dovoljenj razumljiva, vendar čebelarji ne čakajo in iščejo rešitev od kjerkoli in s katerikoli sredstvom. Preden bo pri nas zdravilo dovoljeno, bo varooza postala odporna in pravega učinka spet ne bo. Zato je upravičena zahteva naše veterinarske službe po hitrejšem ukrepanju. Vprašujemo se, zakaj lahko v sosednji republiki dovolijo vsaj klinično zdravljenje, npr. s fluvalinatom. Zakaj VTOZD za veterinarstvo naše biotehniške fakultete ne more sodelovati s tovarno zdravil »Krka«? Zakaj je potrebno toliko raziskav in formalnosti za proizvodnjo novih zdravil, ki so v drugih državah že dovoljena? Ali moramo resnično doživljati katastrofe, da potem nekaj rešimo z veliko zamudo? Ne gre samo za škodo čebelarjev, nastaja tudi velika družbena škoda.

Menim, da je odveč še posebej poudarjati biološki način zatiranja varooze, ki lahko znatno zmanjša uporabo kemičnih sredstev.

Že več let je naša Zveza opozarjala, da zatiranje bolezni ni dolžnost samo čebelarjev in njihovih organizacij. Propadanje čebel ogroža tudi nekatere druge kmetijske panoge. Zato bi morale veterinarske službe prevzeti večjo odgovornost za zdravljenje varooze. Čimprej je treba uresničiti predlog, da se pri sedmih območnih zavodih zaposli po enega veterinarja za čebelarstvo. Danes veterinar dela le na območju ljubljanske okolice. VTOZD za veterinarstvo biotehniške fakultete bi se morala usposobiti za vodilno veterinarsko znanstveno-raziskovalno, pedagoško in tudi pospeševalno organizacijo v čebelarstvu. Od te organizacije upravičeno pričakujemo, da bo dajala najnovejše informacije o zdravljenju čebel, preizkušala zdravila in zagotovila strokovno osveščenost veterinarjev in prek njih tudi čebelarskih preglednikov. Za svoje delo bi lahko skupaj s KIS uporabljala čebelnjak Zveze pod Rožnikom, kjer ima KIS del svojega vzrejnega centra za kranjsko čebelo. Že pred nekaj leti smo predlagali, da bi VTOZD souporabljala te prostore tudi za svoj učni objekt. Vendar kljub temu da smo vsi soglašali, rezultatov še ni.

Po podatkih naših članic smo lani izgu-

Predsednik A. Petelin med branjem poročila o delu ZČDS.

bili 24 odstotkov vseh naseljenih pridobitnih panjev. Manjše izgube so na območjih, kjer je večina čebelarjev zdravila enotno na biološki in kemični način. Izkušnje v nekaterih državah kažejo, da brez organiziranega zdravljenja pri slehernem čebelarju ne more biti uspeha. V teh državah imajo razvejeno veterinarsko službo, ki opravi zdravljenje pri vseh članih. Pri nas bi lahko v to delo vključili več čebelarskih preglednikov, ki so se udeležili posebnih seminarjev (več kot 700 preglednikov). Pregledniki bi pod vodstvom veterinarjev-specialistov zdravili pri vseh organiziranih in neorganiziranih čebelarjih. Seveda bi za to morali imeti ustrezna pooblastila, biti pa bi morali tudi ustrezno nagrajeni. ZČDS se zaenkrat brez uspeha zavzema za to stališče. Današnji skupščini zato predlagam:

- Strokovne veterinarske službe naj v republiškem merilu pripravijo vsakoletne načrte za zatiranje čebeljih bolezni in določijo, katera zdravila se bodo uporabljala.

- Zaradi zastarelosti oziroma nepopolnosti je treba hitreje obnoviti republiško zakonodajo in jo zaradi večje učinkovitosti tudi poenostaviti, npr. za zatiranje čebeljih bolezni, vključno s hudo gnilobo čebelje zalege, urediti pa je treba status čebelarskih preglednikov in poenostaviti predpise za zdravstvene preglede čebel pri prevajalcih.

- Na območnih veterinarskih zavodih je treba zaposliti sedem veterinarjev za čebelarstvo, ki bodo svoje delo opravljali pod strokovnim vodstvom VTOZD za veterinarstvo.

- V letu 1990 naj bi zagotovili družbena sredstva za regresiranje zdravil, in sicer v višini od 50 do 75 odstotkov cene zdravil. Višina sredstev naj se določi pred sprejemom finančnega načrta sis.

- Prihodnjo sezono je treba nadaljevati oziroma začeti z obveznimi tečaji za vse čebelarje o minimalnem znanju čebelarstva, predvsem o čebeljih boleznih. Na podlagi občinskih odlokov to nalogo opravi čebelarska društva skupaj z veterinarsko službo.

- Popis čebelarstev naj se dopolnjuje sproti.

- Slovenski čebelar naj sproti obvešča čebelarje o dosežkih pri zdravljenju v drugih državah, v Jugoslaviji in, izkušnjah naših čebelarjev.

- ZČDS mora prek RTV in časopisov čebelarje obveščati, kdaj in kako naj zdravijo svoje čebele.

- ZČDS bo izdala posebno videokaseto o čebeljih boleznih in načinu zdravljenja.

Morda bo nekaterim presedalo gornje podrobnejše obravnavanje zatiranja čebeljih bolezni. Res je, da te stvari bolj spadajo na strokovna posvetovanja, toda stanje je več kot neugodno in prav je, da tudi naša redna skupščina reče svojo besedo.

Odveč je iz leta v leto ponavljati o pomembnosti izobraževalnega dela. Naša organizacija to opravlja že devetdeset in več let in bo tudi v prihodnje. Vsako leto in tudi lani je bilo veliko raznih predavanj, strokovnih ogledov, posvetovanj, razstav in podobno. Pomembno vlogo ima tudi naše glasilo Slovenski čebelar. Tudi letos ne bo drugače. Zveza si je zadala nalogo, da opravi svoj del pomoči našim organizacijam. Tudi letos bomo organizirali posvetovanje predavateljev, posvetovanje mentorjev, tradicionalno republiško posvetovanje in še kaj. Predvsem na željo mlajših predavateljev je Zveza kot pomemben pripomoček izdala videokaseto o vzreji matic. Povpraševanje po njej je preseglo vsa pričakovanja, saj smo do danes prodali že 110 kaset v slovenskem in 165 v srbohrvatskem jeziku. Pri čebelarjih, predvsem pa pri mlajših predavateljih, je veliko zanimanje za novo videokaseto o mesečnih opravilih. Po scenariju, ki so ga izdelali izkušeni čebelarji in strokovnjaki, so že pričeli s snemanjem, ki bo končano še letos. Tega dela prav gotovo ne bi mogli opraviti,

če ne bi dobili znatne pomoči – 100 milijonov dinarjev – od Zveze hranilno-kreditne službe in centra za pospeševanje kmetijstva pri Zadrudni zvezi Slovenije.

Letos bomo tudi ponatisnili dopolnjen priročnik za mlade čebelarje. Ta priročnik je namenjen predvsem čebelarskim krožkom, pa tudi drugi začetniki radi posegajo po njem. Videokasete in priročnik bodo v veliko pomoč požrtvovalnim mentorjem, ki vzgajajo mladi čebelarski rod. Tudi letos se bodo mladi čebelarji srečali in tekmovali v Murski Soboti. Zaradi velikega števila tekmovalcev pa tekmovanje finančno in tehnično vedno težje obvladujemo.

Iz leta v leto je vedno bolj pereče vprašanje donosnosti čebelarstva. Predvsem v zadnjem času je bilo izrečenih več kritičnih besed na račun ZČDS, češ da pri reševanju teh vprašanj ni dovolj zavzeta. Kritika je razumljiva, saj vedno višji pridelovalni stroški zmanjšujejo dohodek, ki je bil v prejšnjih letih še kar primeren, kar je spodbujalo čebelarje k tržnemu pridelovanju. Stanje na tržišču se je poslabšalo tudi zaradi prekomernega uvoza neakovostnega medu. Vsi ti očitki prihajajo zaradi slabega gospodarskega položaja in velikih izgub zaradi varooze. ZČDS kot društvena organizacija gotovo nosi svoj del odgovornosti, vendar je njen največji del izven nje. Zveza sodeluje s poslovnimi organizacijami, kar ni škodljivo, gre pa za nekatere skupne interese. Zveza se ne more vtikati v poslovno politiko in medsebojne odnose v poslovnem sodelovanju. Precej pripomb je bilo tudi glede razdeljevanja nepovratnih sredstev za delno povrnitev škode, ki jo je povzročila varooza. Ta sredstva so bila dodeljena izključno kooperantom. Izvršni odbor se je zavzemal, da bi sredstva namenili predvsem za regresiranje zdravih za vse čebelarje. Prav tako je ZČDS tudi ostro protestirala proti uvozu pretiranih količin medu. Protest smo poslali na vse pristojne zvezne in republiške organe. Odgovorili so nam, da je uvoz medu povezan z letnim kontingentom.

Kaj lahko ZČDS naredi glede cen na prostem tržišču čebeljih pridelkov? Zaradi vedno slabših življenjskih pogojev in padca kupne moči pada tudi potrošnja medu. Ne moremo zahtevati regresa oziroma premije, kot je npr. pri mleku. Svoj dohodek oziroma delež lahko najdemo le na tr-

žišču. Ali je rešitev v visokih cenah, ki jih potrošnik ne zmore? Nekateri mislijo, da bi problem nekako rešili, če bi čebelarji 70 do 80 odstotkov pridelka prodali neposredno, 20 do 30 odstotkov pa prek trgovske mreže. Velika večina slovenskih čebelarjev proda ves med stalnim in občasnim kupcem. Seveda je vedno bolj odprto vprašanje večjih tržnih pridelovalcev, ki medu ne morejo prodati neposredno, ker so pogodbeno vezani na podjetja. Kako naj ti pridelovalci prodajo 70 do 80 odstotkov medu – ali na živilskih trgih itd.? Gre za velike količine. Ne moremo zanikati, da danes niso veliki tudi posredni stroški (npr. visoke obresti, počasno obračanje kapitala, daljši plačilni roki, marže in podobno), kar vse vpliva na odkupne in prodajne cene. Večji dohodek lahko iščemo le v zmanjševanju pridelovalnih stroškov (ki pa se zaradi dražjih prevoznih stroškov, raznih pregledov in taks, zdravljenja itd. stalno večajo) in v zmanjševanju prodajnih stroškov. Slediti bi morali razvitejšemu svetu, kar pomeni, da pri posrednikih ne smemo kopičiti velikih zalog, ampak jih moramo glede na potrebe tržišča obnavljati sproti. Seveda bi morali ob inflaciji stalno usklajevati tudi odkupne cene. Tržni pridelovalci bi morali sami oceniti, kaj je za njih boljše.

Veliko besed je bilo izrečenih tudi o zaščitni znamki medu slovenskih čebelarjev. Ostali smo na pol poti, ker samo uvedba zaščitne znamke ni dovolj. Potrebna je tudi kontrola kakovosti medu, to pa je drago. Porajajo se tudi predlogi, da bi Zveza, podobno kot je v nekaterih drugih državah že uveljavljeno, zalagala čebelarje z enotnimi kozarci in etiketami. Naša zveza zaenkrat nima dovolj začetnega kapitala za to precej zahtevno potezo.

Zaradi slabših letin je vedno bolj pereča tudi oskrba s cenejšim sladkorjem. Ker ni regresa, je edina možnost neposreden nakup sladkorja iz tovarne Ormož prek Univita in grosističnih trgovin. Precej društev izkorišča to možnost in tudi za naprej ni drugačnih izglede.

Nimam namena opravičevati poslovnosti naše Zveze. Morda je treba bolj povzdigniti glas ali celo najaviti štrajk ali kaj podobnega, kar je v zadnjem času odmevno z razmeroma majhnimi učinki. Toda kaj lahko naredimo s članarino, ki je najnižja v

Jugoslaviji (48.000 din) in jo uporabljamo predvsem za tiskanje Slovenskega čebelarja? Skupščina ni sprejela predloga za prispevek čebelarjev glede na pridobitni panj. Če bi ga sprejela, bi se število prijavljenih čebeljih družin znatno znižalo. Podobno se je zgodilo s prispevkom po panju za tiskovni sklad. Poleg članarine so dodatna sredstva iz republiških skladov le za izobraževalne in pospeševalne naloge ter za regresiranje zdravil. Precej drugače bi bilo v čebelarski zadrugi, ki je bila ustanovljena po osvoboditvi, in bi v današnjih razmerah veliko pomenila.

V sedanjih težkih gospodarskih razmerah nismo dosti razmišljali, kaj naj naredimo s ČIC na Brdu pri Lukovici. Tudi če bi imeli sredstva, bi bilo potrebno temeljito spremeniti program. Zveza v takšnih finančnih razmerah torej ne more storiti nič pametnega. Morda bodo kdaj nastopili boljši časi? Center pod Rožnikom je v upravljanju KIS, ki pa za njegovo delo ni najbolj primeren. Vendar pa kljub temu služi svojemu namenu. KIS opravlja pod Rožnikom in v novem centru v Seničnem vzrejo in selekcijsko delo. Zveza je skupaj z ostalimi podpisniki samoupravnega sporazuma zelo zainteresirana za delo tega centra. Pritegnili so 15 vzrejevalcev matic, ki so lani vzredili 6.746 matic za naše čebelarje. Ti so lani dobili po 4.000 din regresa za matico. Predvidevamo, da bo letošnji regres 12.000 dinarjev za matico. Zaželeno pa bi bilo še tesnejše sodelovanje med KIS in vzrejevalci, kar bi vodilo k večjim uspehom.

Delegati so dobili tudi letni načrt ZČDS, ki je bil objavljen tudi v zadnji (4.) številki Slovenskega čebelarja. Ocenijo naj, ali je ta načrt stvaren, dovolj konkreten in finančno trden. Brez dvoma se nekatere naloge ponavljajo oziroma niso finančno opredeljene, zaradi značaja dela naše organizacije pa bo tako verjetno tudi v prihodnje. Naš načrt je tudi neke vrste opomnik za vse naše člane (društva in družine).

Opozoril bi še na nekatera organizacijska vprašanja. Na lanski skupščini smo sprejeli sklep, da IO pripravi za to skupščino spremembo pravil. Ker pričakujemo nov zakon o društvih, je IO sklenil, da počaka na nov zakon in takrat dopolni pravila. Tudi sedanja pravila nas v ničemer ne omejujejo in ne bi kazalo, da jih menjamo

vsako leto. V zadnjih petih letih smo jih namreč kar dvakrat popravljali. Je že tako, da se v naši družbi preradi ukvarjamo sami s seboj.

V Jugoslaviji razpravljajo o statusu čebelarskih organizacij in njihovih zvez. Zavzemajo se za status družbenih organizacij. Prednost te oblike vidijo v večji finančni podpori iz družbenih sredstev. Manj pa se ukvarjajo z vključevanjem novih članov. Pri nas se močno zavzemamo za obvezno članstvo vseh čebelarjev in za poseben čebelarski zakon. Pobudo za ta zakon smo sprožili že pred enajstimi leti, a tedaj ni bila sprejeta. Zahteve po tem zakonu so danes še večje, ker so se razmere v čebelarstvu še poslabšale. Zakon jih sam po sebi ne more rešiti, lahko pa bistveno vpliva na zboljšanje.

Po spremembi pravil na lanski skupščini pogosto slišimo kritiko, da je Zveza slabo povezana s svojimi člani, ker le-ti na občnem zboru nimajo svojih neposrednih delegatov, in da je v Slovenskem čebelarju premalo obvestil o delu IO. Po spremembi pravil namreč le en delegat zastopa vsa čebelarska društva in družine v občini. Zanimivo je, da ni pripomb iz okoli 90 odstotkov občin, ki so uresničile organizacijsko zasnovo iz leta 1978. Takrat je bilo sprejeto načelo, da se vsa društva oziroma družine povezujejo v občinska društva ali čebelarske zveze. V takih organizacijah lažje zastopajo svoje interese v občini in volijo delegate za skupščino ZČDS. Do zadnje skupščine je pri nas lahko en delegat zastopal več članov, tudi deset in več. Brez dvoma je rešitev: kolikor članic – organizacij, toliko delegatov – idealna. Ko smo še imeli več kot 200 delegatov, je bil vedno problem sklepčnosti kot tudi udeležba delegatov iz severovzhodne Slovenije iz društev, ki imajo po nekaj deset članov. Majhna oddaljena društva in družine nimajo toliko sredstev, da bi svojim delegatom lahko plačala potne stroške. Le če bi potne stroške plačala ZČDS, bi lažje zagotovili udeležbo, kar bi seveda občutno povečalo članarino. O višini članarine pa je vedno dovolj pripomb. Namen zadnjih sprememb pravil nikakor ni bil odvzeti članom pravice do neposrednega odločanja na skupščini. Seveda pa je odgovornost občinskih delegatov, da zastopajo interese vseh članic na območju občine, zato toliko večja.

K boljši povezavi med ZČDS in člani veliko prispevajo vsakoletna novembrska in decembrska območna oziroma regijska posvetovanja. Vsa posvetovanja, razen ljubljanskega, so bila vedno dobro obiskana ter po oceni udeležencev in IO tudi uspešna. Izvršni odbor je izkoristil posvetovanje kot priložnost, da seznani člane s svojim letnim načrtom. Na teh posvetih so se čebelarji srečali tudi s predstavniki občin, veterinarske inšpekcije in veterinarske službe. Podrobneje so se dogovorili o medsebojnem sodelovanju, kar je že rodilo uspehe. Vedno več društev in družin dobiva namenska sredstva iz občinskih skladov za pospeševanje kmetijstva. Tudi v prihodnje ne bi smeli opustiti te že utečene oblike povezave ZČDS s svojimi člani.

Ugotavljam, da se je čebelarstvo že uveljavilo, žal pa ne povsod, tudi v občinskih kmetijskih načrtih, izboljšalo se je sodelovanje z veterinarsko službo in drugimi občinskimi organi. Prav tako je Zveza dobro sodelovala z republičkimi organi, in sicer z združeno zvezo – s centrom za pospeševanje kmetijstva, zvezo hranilno kreditnih služb, Republiško veterinarsko upravo, VTOZD za veterinarstvo in z veterinarskimi podjetji. Za vso pomoč se tem organizacijam zahvaljujemo z željo, da bi tudi vnaprej dobro sodelovali.

Prav tako naj bi Zveza sodelovala z zamejskimi organizacijami. Še posebej bi krepili sodelovanje s čebelarji iz Grenobla, s katerimi imamo podpisano ustrezno listino. Letos pričakujemo njihov obisk.

Naj na koncu naši čebelarski organizaciji zaželim, da bi nadaljevala svetle tradicije te najstarejše slovenske organizacije, ki lahko na izkušnjah preteklosti opravi svojo vlogo tudi v današnjem času. Večkrat je previharila nič manj težke čase in obstala v dobrobit svojih članov. Naša organizacija je bila po meri čebelarjev in prepričan sem, da bo taka tudi ostala. Jamstvo imamo v naših požrtvovalnih društvih in družinah, ki so tudi letos, kljub občutni podražitvi članarine, obdržali skoraj vse člane. Od lanskih 8300 članov jih imamo danes 8250. Število se bo še nekoliko povečalo. Od vseh čebelarjev v Sloveniji je v 210 društvih organiziranih 76 odstotkov čebelarjev. Organizirani čebelarji imajo povprečno po 13,8, neorganizirani pa po 5,4 čebeljih družin. Organizirani čebelarji imajo kar 89

odstotkov vseh čebeljih družin. Navedeni podatki dokazujejo uspešnost naših organizacij. Zato priporočam vsem, brez izjeme, da svoje sposobnosti in svojo energijo sproščajo v svoji lastni organizaciji, ne pa da iščejo zaščito pri drugih, bolj borbenih organizacijah, kot je ZČDS. Seveda pa se lahko odloča vsak po svoje tja, kjer ima večje možnosti. Že v preteklosti so se rojevale razne čebelarske organizacije, toda nobena ni obstala. Po zaslugi zavednih članov pa so obstala naša čebelarska društva, družine in Zveza. Prav današnje težave nas morajo še bolj združiti in nas voditi po poti, ki si jo bomo določili skupaj. Prepričan sem, da v prihodnje tako tudi bo.

Poročilo nadzornega odbora pa je nato prebral njegov predsednik Franc Grajzar. Odbor je ugotovil, da je bilo finančno poslovanje zveze kljub zelo težkim pogojem gospodarjenja dobro in v letu 1988 pozitivno. Ugotovili so, da je še vedno pereče vprašanje zgradba ČIC na Brdu pri Lukovici, saj je v slabem stanju in propada. Nadzorni odbor je skupščini predlagal, da imenuje skupino strokovnjakov, ki bo pregledala stanje in predlagala dokončno rešitev. V občini Domžale so namreč to gradnjo že proglasili za primer zgrešene investicije. Predlagajo tudi spremembo veterinarske zakonodaje. Franc Grajzar je nato v imenu odbora delegate seznanil, da na njihovo željo predčasno prenehajo mandati predsedniku ZČDS in dvema članoma izvršnega odbora, zato je izvršni odbor razpisal nadomestne volitve. Ob tej priložnosti je odbor ugotovil, da je Andrej Petelin funkcijo predsednika opravljal sedem let. Zvezo je v tem času vodil prizadevno in uspešno, čebelarstvo je povezal s tokovi v kmetijstvu ter organizacijsko utrdil povezanost slovenskih čebelarjev v ZČDS. V imenu vseh slovenskih čebelarjev in organov zveze se mu je zahvalil za njegov prispevek k napredku slovenskega čebelarstva.

Delovni predsednik je nato pozval volilno komisijo, da pripravi vse potrebno za tajne volitve, kakor so odločili prisotni delegati, ki naj se odločijo med dvema evidentiranima kandidatom – Alojzom Mikličem iz Ljubljane in Marjanom Skokom iz Zagorja.

Nato je več delegatov sodelovalo v razpravi na poročila o delu ZČDS. Tovariš

Orel iz Nove Gorice je predlagal, naj bi izvolili tričlanski odbor, ki bi na osnovi razprave oblikoval sklepe. V odbor so delegati imenovali Rudija Pena, Staneta Orla in Milana Runtasa. Rudi Pen iz Maribora je med drugim dejal:

»Tov. delegati, delovno predsedstvo!

»Z razvojem čebelarstva na našem območju nismo zadovoljni, čeprav smo izvedli najrazličnejše akcije tudi skupaj s SZDL. Pestijo nas bolezni, zlasti varooza, težave zaradi dragega reprodukcijskega materiala, katerega cene zaradi inflacije stalno rastejo, pomanjkanja enotnih predpisov o čebelarstvu, težave so tudi z zaščitno znamko za slovenski med glede na velike količine medu, katerega poreklo ni znano, in s tem v zvezi tudi z odkupno ceno medu. Vse to vpliva na naše razpoloženje in vsaj deloma pogojuje tudi nadaljnji razvoj čebelarstva.

Pri letošnjem popisu vseh čebelarstev po metodologiji KIS-a – pašni kataster – smo ponovno ugotovili, da imamo od 15.417 panjev na terenu živih le še 8.283 ali 54 odstotkov. Tako jih je 7.134 ali 16 odstotkov praznih in neizkoriščenih, to pa je dejansko veliko narodno bogastvo. Najslabše stanje ugotavljamo na območju občin Pesnica s 36 odstotki in Lenart z 39 odstotki celotnega stanja panjev. Tako imamo sedaj samo še 54 odstotkov živih čebel. To je porazno.

Čeprav čebelarji izvajamo različne preventivne ukrepe, nismo uspešni, ker nismo enotni, ne zatiramo istočasno, zdi se nam celo, da se varooza širi hitreje in da vedno bolj uničuje naše panje. Zato nujno potrebujemo poseben predpis o čebelarstvu, s katerim bi bilo urejeno vprašanje posebne pomena čebelarstva, varstvo čebel, ekološka vprašanja, pravice in pristojnosti čebelarstev preglednikov, vprašanje paše in njenega izkoriščanja ter druga vprašanja, pomembna za čebelarstvo. Res je, da to ne bo pripomoglo k uspehu, če tudi sami ne bomo aktivni. Vendar nam izkušnje kažejo, da lokalni predpisi, kot npr. odredba o izvajanju preventivnih ukrepov zaradi odkrivanja in preprečevanja živalskih kužnih bolezni v letu 1989, ki jih sprejemajo občine, niso uspešni brez splošnega predpisa, saj jih po občinah oblikujejo zelo različno in tudi navodila republiške veterinarske uprave razumejo vsak po svoje. Zato pred-

lagamo, da na današnji skupščini sprejmemo priporočilo pristojnim organom, da pripravijo splošen predpis o čebelarstvu, kot ga imajo druge panoge.

Zaradi stanja v čebelarstvu je vprašljiva razdelitev sredstev iz republiškega sisa za pospeševanje hrane, kot je bila objavljena v SČ št. 4. Ali so proizvajalci hrane res samo čebelarji pri neki delovni organizaciji? Ali to niso vsi čebelarji s svojimi pridelki? Mislimo, da bi sis moral skrbeti za celotno panogo, jasno objaviti kriterije za upravičenost pomoči, ne pa na sedanji način, ko so za to vedeli le posamezniki. Ne strinjamo se s takim načinom niti z obrazložitvijo v SČ. Zato v celoti podpiramo vse priporočbe oziroma ugovore v zvezi s temi vprašanji.

Ponovno želimo opozoriti na zaščitno znamko za slovenski med. Uvoženi med bi moral biti jasno deklariran z izvorom, za domači, slovenski med pa naj se uvede zaščitna znamka. To zahtevo zelo jasno postavljajo vse čebelarstvene organizacije.

Naročili so nam, naj ponovno odpremo vprašanje člC-a, ki je sicer omenjeno pri stanju skladov. Vprašujemo, kako se ta sredstva obračunavajo, amortizirajo in revalorizirajo, saj so po naših ugotovitvah vedno enaka, ker gibanje ni izkazano. Predlagamo, da se ti podatki objavijo naknadno, ugotovi pa naj se tudi upravičenost in ekonomska smotrnost uporabe teh sredstev iz najemnin.

Nato je spregovoril Dušan Medved, delegat iz Ljubljane. Poudaril je, da zanimanje za čebelarstvo pojenjuje zaradi dveh osnovnih problemov: zaradi bolezni čebel in zaradi nizke cene medu. Stroški čebelarjenja naraščajo, odkupne cene so nizke, čebele pa zaradi bolezni iz leta v leto bolj propadajo – letno jih propade okoli 30 odstotkov, od veterinarske službe pa ni veliko pomoči. Zdravila, ki smo jih uporabljali, so bila neučinkovita, čeprav so registrirana, nihče pa tega ne prekine. Veterinarska služba bi morala prepovedati prodajo neučinkovitih zdravil, ljudi pa obvestiti o takšnih pojavih. Republiška veterinarska uprava bi morala vztrajati pri registraciji učinkovitih zdravil proti varoozi, ki jih v svetu že uporabljajo in so tam tudi registrirana. To bo tudi naloga novega vodstva zveze. Glede uvoza medu in njegove cene si ne smemo delati iluzij, da bo nekdo zaprl mejo, da

Dušan Medved, delegat iz Ljubljane

se med ne bo smel uvažati. Boriti se moramo za čim manjši uvoz medu, ker kupna moč ljudi pada, za zaščitno znamko domačega medu in za prepoved mešanja z uvoženim. To je naša bodoča naloga, ker bo rešitev tega problema še mnogo težja od varooze. V Ljubljani smo se čebelarji dogovorili, da bomo med prodajali po ceni, ki bo ustrezala osmim DEM in ga ne mislimo prodajati pod to ceno. Moramo se pričeti boriti za ceno našega medu. Sami moramo pričeti iskati kupce medu, kajti kdor ne bo 70 odstotkov medu prodal neposredno potrošniku, finančno ne bo mogel uspešno čebelariti. Medu ne smemo in ne moremo prodajati pod ceno, je še poudaril Dušan Medved.

Novemu vodstvu je tudi priporočil, da okrepi stike z evropskimi čebelarskimi organizacijami, kar je po njegovem mnenju dosežanje vodstvo zveze precej zanemari, čeprav je na drugih področjih doseglo lepe uspehe. Pretok misli in idej je tudi za čebelarje izredno pomemben, zato je predlagal boljše sodelovanje tudi z najbližjimi centri v Gorici, Vidmu, Celovcu in Gradcu. To nalogo morajo poleg Slovenskega čebelarja, ki je po njegovem mnenju zelo veliko prispeval k napredku, opravljati tudi Kmetijski inštitut Slovenije in VTOZD za veterino, ki pa, žal, svoje naloge ni opravil. Izrazil je upanje, da se bo stanje izboljšalo, predvsem ker je delo na področju čebeljih bolezni prevzel tudi prof. dr. Jurij Senegačnik. Omenil je tudi odprto pismo ČD Grosuplje, ki je bilo objavljeno v več

javnih občilih, in predlagal, da izvršni odbor zahteva od predsednika komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano odgovor na zastavljena vprašanja o načinu razdelitve sredstev za izgubljene čebelje družine znotraj delovnih organizacij.

V razpravi je sodeloval tudi Leo Frelih, predsednik Zadrugne zveze Slovenije. Najprej je pozdravil navzoče delegate, nato pa dejal: »Hvala za povabilo na vašo skupščino, obenem pa vam čestitam za dosežene rezultate. V imenu Zadrugne zveze Slovenije čestitam vodstvu ZČDS za opravljeno delo, čestitam tudi predsedniku za vse, kar je naredil v svojem mandatu, še posebej v zadnjem letu. Predvsem pa zato, ker se je tudi čebelarstvo kot enakopravna kmetijska panoga vključilo v programe razvoja, česar še pred nekaj leti ni bilo. Sam sem bil pred leti tudi čebelar in sem prek društva spremljal čebelarsko problematiko, sedaj pa to opravljam kot predsednik Zadrugne zveze Slovenije.

Zelo pomembno je tudi, da vključujete društva v občinske plane razvoja kmetijstva, tam, kjer s tem niste uspeli, morate vztrajati v tej usmeritvi. Enako velja to tudi za ZČDS. Po mojem je največji napredek v čebelarstvu prav v tem, da bo lahko dobivalo del sredstev za nadaljnji razvoj.

Pričakujem, da bomo na današnjem zborovanju spregovorili tudi o našem nadaljnjem sodelovanju oziroma o področjih, na katerih lahko v prihodnje še bolj sodelujemo in kjer so za sodelovanje še največje možnosti. Pričakujem tudi, da bomo obravnavali probleme in program dopolnili

Inž. Leon Frelih, predsednik Zadrugne zveze Slovenije, je aktivno sodeloval na skupščini.

s konkretnimi zadolžitvami, roki in nosilci. Delegatom predlagam, da obstoječi program po potrebi dopolnijo.

Glede zdravstvenega stanja čebel ste čebelarji upravičeni, da od pristojnih državnih organov zahtevate odgovore o izredno slabem zdravstvenem stanju čebel in o velikih izgubah čebeljih družin. Zahtevati morate, ne pa predlagati, da se začne to pereče vprašanje na ustrezen način reševati čim prej, pri tem pa je treba upoštevati tudi tuje izkušnje.

V našem programu smo dali prednost izobraževanju, in sicer tako izobraževanju kmetov kakor tudi čebelarjev. Del sredstev smo namenili za sodobno opremo za izobraževanje, za vse zadrage smo kupili kase in video opremo. S tem delom bomo nadaljevali in če imate še dodatne predloge, ki bi prispevali k izboljšanju izobraževanja, jih bomo veseli. Hitro in kakovostno izobraževanje zaradi slabih učnih pripomočkov do sedaj ni bilo mogoče.

Zelo pomembno je vprašanje zaščitne znamke slovenskega medu. Na podoben način so ta problem rešili vinarji in tudi drugi pridelovalci kmetijskih pridelkov. Tudi slovenski med morate zaščititi z zaščitno znamko. Strinjam se z ugotovitvijo, da čebelarji ne smejo prodajati medu pod ceno in cene pa tudi ne smejo prilagajati standardu naših ljudi, ker to lahko čebelarstvo pripelje v veliko krizo. Temu v prid govori podatek, ki sem ga dobil na veronskem kmetijskem sejmu od našega predstavnika tov. Rožmana, da je v Italiji izjemno zanimanje za slovenski med in da ne more dobiti tolikih količin, kot jih zahteva italijansko tržišče.

Strinjam se tudi s predlogom tov. Medveda o bodoči poslovni orientaciji čebelarjev. Zaščitna znamka slovenskega medu mora biti interes čebelarjev, zato si morate sami prizadevati za njeno uvedbo, saj je interes tistih organizacij, ki se ukvarjajo s prodajo mešanega uvoženega in domačega medu manjši. Tudi na področju povezave čebelarjev s kmetijskimi zadrugami še nismo naredili dovolj. Ne vem za vzrok, mogoče so te organizacije slabe. Prvi zametki sodelovanja so bili narejeni in ponekod so društva začela sodelovati z zadrugami, med pa so z zaščiteno kvaliteto skušali prodajati na domačem trgu. Ta način prodaje so zavrnile nekatere trgovske orga-

nizacije. Zato morate poiskati nove oblike za tiste čebelarje, ki menijo, da lahko na ta način dosežejo večji finančni učinek.

Ne pričakujte, da vam bo država rešila ta problem, država lahko le usmerja, podobno kot pri pridelavi mesa in mleka. Vse to delo morate opraviti sami, obenem pa razmisliti, ali obstaja z uvedbo zaščitne znamke domačega medu možnost za tesno sodelovanje med organizacijami. Treba je tudi poiskati obliko povezovanja, ki bo zanimiva za večje čebelarje. Če se bodo stanovske organizacije odločile tudi za poslovno povezavo, bomo poiskali tudi ustrezno rešitev.

Prav sedaj se sprejemajo tudi spremembe zakonodaje, zato je potrebno v zakon o zdravstvenem varstvu živali vključiti tudi spremembe in dopolnitve v tistem delu, ki se dotika čebelarstva, kar bo pripomoglo k njegovemu hitrejšemu razvoju.

Stane Orel iz Nove Gorice je poročal o pravi katastrofi zaradi varooze, ki je doletela čebelarje iz te občine. Po njihovem zapisu jim je od 6470 panjev spomladi leta 1989 ostalo le še 2295 čebeljih družin. To pa pomeni, da so v zadnjih nekaj letih izgubili dve tretjini čebeljih družin. Zato pozivajo republiško veterinarsko upravo, da se zavzame za registracijo novih zdravil proti varoozi, ki jih že uporabljajo in jih bodo tudi v prihodnje, sicer bodo ostali brez čebel. V tem položaju ne vidijo drugega izhoda. Uspešno so sanirali žarišča hude gnilobe, tako da akacijeva paša za prevažalce ne bo zaprta. Predlagajo, naj se poveča število pospeševalcev čebelarstva v Sloveniji, uvoz medu naj se omeji na minimum, da se zaščiti slovenski med, izboljšajo naj se odnosi s čebelarskimi delovnimi organizacijami ter delo na zdravstvenem varstvu čebel, čebelarstvo naj se uvrsti kot enakovredna kmetijska panoga in čebelarjem naj pri prevažanju čebel omogočijo ugodnosti. Nato se je v razpravo vključila tov. Obalova z Republiške veterinarske uprave. Strinjala se je, da ima čebelarstvo s strani pristojnih republiških organov, med njimi tudi veterinarske službe, še premalo pomoči, vendar je ugotovila, da so se v zadnjih nekaj letih stvari le premaknile na bolje. Zagotovili so sredstva za sedem specializacij s področja čebelarstva na veterini, vendar v veterinarskih zavodih ni sredstev za zaposlitev veterinarjev-specialistov za čebele.

Za novega predsednika ZČDS je bil izvoljen Marjan Skok (levo) iz Zagorja, njegov protikandidat pa je bil Lojze Miklič, delegat ČD Grosuplje (desno). Vse slike: Foto: J. Mihelič

Pripravili so tudi programe za tečaje za čebelarje preglednike, vendar so bili zavrnjeni, ker niso uzakonjeni. Predlagali so, naj se zakon ustrezno dopolni. Glede zdravila za varoozo je povedala, da nova zdravila registrira Zvezni komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Povedala je, da fluvalinat ni registriran, ker ne vedo, kakšne ostanke pušča v medu, zato ta problem ni rešen. Republiška veterinarska uprava bo jeseni sodelovala pri uvozu drugega zdravila, ki ga bodo čebelarji dobili za jensko zdravljenje.

O delu na področju selekcije je nato seznanil čebelarje predstavnik Kmetijskega inštituta Slovenije Miran Perko. Povedal je, da so v začetku, žal, imeli precej organizacijskega dela in je delo pri selekciji zato teklo počasneje. Upajo, da bodo v prihodnjih letih nadomestili zamujeno in izdelali dolgoročen republiški program selekcije kranjske čebele.

Tovariš Lamut iz Mozirja je nasprotoval regresiranju neučinkovitih zdravil proti varoozi z republiškimi sredstvi. Zaradi teh zdravil je v Sloveniji padlo ogromno čebelnih družin in nastala je velika gospodarska škoda. Poudaril je, da noben argument veterinarske službe o tem, zakaj veterinarska služba čebelarjem ne more preskrbeti učinkovitih zdravil, ki v svetu obstajajo in so že preizkušena, ni sprejemljiv. Ali ima smisel z regresom vsiljevati čebelarjem neučinkovita zdravila proti varoozi, nato pa jim dajati še nadomestila za izgubljene čebelje družine? To je neodgovorno razmetavanje družbenega denarja, je poudaril in predlagal, naj se sredstva, ki so namenjena za regres za zdravila, nakažejo občinam čebelarskim organizacijam, le-te

pa naj se v sodelovanju z občinsko inšpekcijo same odločijo, kako bodo izvedle akcijo zdravljenja varooze. To je zahteval čebelarjev naše regije, je poudaril Srečko Lamut. Istega mnenja je bil tudi delegat ČZ Brežice tov. Kelhar. Mag. Franc Javornik iz Grosupljega je mnenja, da je potrebno nova zdravila najprej preizkusiti na manjšem številu panjev in šele nato predlagati široko uporabo in registracijo. Večjo podporo moramo dati veterinarski fakulteti, da bodo spremembe in novosti strokovno preizkušene in ugotovljene, nato pa bomo na ustreznih organih lahko zahtevali spremembe. Povsem enako velja tudi za zakonodajo.

Podobno so ugotovili tudi drugi razpravljalci, predvsem Anton Rozman iz Žalca in delegat iz Ajdovščine. Delegat iz Trebnjega pa je poročal, da je čebelarjem precej pomagal projekt FAO in da so izboljšali pogoje za čebelarjenje. Imajo 2002 čebelji družini in 978 praznih panjev, število panjev pa so povečali za 1300. Tudi dela na kapeli P.P. Glavarja dobro napredujejo. Pozval je čebelarje, naj še prispevajo za obnovo. Po programu FAO naj bi v sedmih letih povečali število panjev na 10.000, če bodo dani vsi pogoji.

Ob zaključku razprave je na nekaj vprašanj odgovoril predsednik Andrej Petelin.

Nato so delegati potrdili zaključni račun ZČDS za leto 1988. Izvolili so tudi dva nova člana izvršnega odbora ZČDS, in to Miro Preložnik iz Titovega Velenja (zamenjala je Franca Kolenca) in Alojza Solina iz Markovec (zamenjal je Alberta Brenkoviča). Sprejeli so finančni načrt ZČDS za leto 1989 in delovni načrt. Pred volitvami novega predsednika je Franc Grajzer izročil

Andreju Petelinu spominsko darilo – sliko v zahvalo za njegovo sedemletno delo na položaju predsednika ZČDS. Tov. Petelin se je zahvalil delegatom za izkazano pozornost.

Po opravljenih volitvah predsednika je volilni odbor sporočil, da je bil z večino glasov (41 : 15) za novega predsednika ZČDS izvoljen Marjan Skok iz Zagorja, in sicer za dobo treh let. Novoizvoljeni predsednik se je zahvalil delegatom za zaupanje in dosedanjemu predsedniku za njegovo delo, obenem pa izrazil svojo odloče-

nost, da bo delal v prid razvoja slovenskega čebelarstva.

Ob koncu lahko ugotovimo, da se nekateri problemi čebelarjev vlečejo že vrsto let in da se le počasi urejajo. Razumevanje družbe za čebelarstvo je nekoliko večje, vendar še vedno daleč od tistega, ki si ga čebelarstvo kot kmetijska panoga zasluži, še posebej, če ga primerjamo s čebelarstvo razvitimi deželami. Le upamo lahko, da bo gospodarska kriza družbo prisilila, da bo spremenila svoj odnos do slovenskega in jugoslovanskega čebelarstva.

ČEBELARJEVA OPRAVILA V JUNIJU

KAREL MAJCEN

Junij je mesec točenja, včasih in ponekod celo edinega. Vendar je tudi pri tem opravilu dobro upoštevati nekaj pravil. Prvič, paziti moramo, da ne točimo premalo zrelega medu. Da je zrel, spoznamo po tem, da je pokrita vsaj tretjina površine sate. Če je pokrito manj, se med v posodi rad skisa, ker vsebuje preveč vode. Če že moramo točiti nezrel med, spravimo posode v toplem prostor in jih prekrijemo z gazo, da lahko odvečna voda izhlapi.

Prav tako ni dobro, če preveč odlašamo s točenjem. Čebele napolnijo vsako prazno

celico z medom in tako matici jemljejo prostor za zaleganje. Zato ne čakajmo, da bo panj napolnjen do zadnje celice. Če iztočimo pravočasno in paša še traja, nam v treh dneh zopet lahko napolnijo medišče. Pazimo, da bo imela matica vedno dovolj prostora za zaleganje jajčec, sicer bomo imeli po obilni paši v panju le peščico čebel. Pri hojevedu medu ali drugi mani ne čakamo, da se začno celice pokrivati, ampak točimo nepokritega, ko so celice polne. Če bi čakali, da bi bile celice pokrite, bi nam med lahko že v satju kristaliziral. Čebelarje posebej opozarjam na čistočo prostora, v katerem točimo in sploh na čistočo posode, točila in vsega ostalega pribora. Prazne sate zvečer vstavimo čebelam nazaj. Želim vam, da bi to prijetno opravilo opravljali čimvečkrat na leto.

Tudi na roje, bodisi umetne ali naravne, ne smemo pozabiti. Zagotovimo jim dovolj hrane in prostora za razvoj. Če smo se odločili za lastno vzrejo matic, bodo te dozele v tem mesecu, zato bo treba pravočasno napraviti toliko umetnih rojev ali prašilčkov, kolikor imamo lepih matičnikov.

Ko naseljujemo nove družinice, lahko jemljemo sate z lepo pokrito zalogo in čebelami na njih iz različnih panjev. Ker to navadno delamo dopoldne, so stare čebele zunaj, mlade pa so mirne in nenapadalne. Zrel matičnjak dodamo čez nekaj ur ali pa naslednje jutro. Take nove družinice morajo imeti tudi primerno zalogo, to je sat ali dva z medom in cvetnim prahom.

Novo oblikovanih družinic ne hranimo s

Če roj škropimo z vodo se usede kar na zemljo.
Foto: J. Mihelič

tekočo hrano, da ne povzročamo ropa. Važno pa je, da jih hranimo, ko je vsaj nekaj paše. V nasprotnem primeru odnesemo mlade družine par kilometrov stran od čebelnjaka, da se oblikujejo. Namesto odvzetih satov plemenjakom vstavimo satnice v izdelavo. Zgradile nam bodo več satnic in imeli bomo bolj zdrave čebele.

Pozorni moramo biti tudi na naravne roje. Roj obrnemo takoj, ko se je umiril, in ga takoj vsadimo na stalno mesto, da imajo čebele dosti gradilnega prostora in zadosti hrane, da lahko dogradijo novi dom. Ob pomanjkanju paše jih moramo krmiti, in to ne prej kot od tretjega dne dalje, da se nam ne izselijo.

Še nekaj besed o čebeljih bradah na proceljih panjev. Kaj čebele tam delajo? Lenarijo! Zakaj lenarijo? Ker nimajo kaj delati! Zakaj nimajo kaj delati? Ker nismo pravočasno iztočili medu in ker jim nismo dali dovolj satnic v izdelavo. Če je panj poln medu in cvetnega prahu, če za gradnjo satja ni najmanjšega prostorčka, čebele lenarijo. Takoj ko jim naredimo prostor, se čebele zopet podajo na iskanje medičine in polena. Seveda pa so brade lahko tudi zaradi drugih razlogov. Čebele imajo zaležene matičnike in čakajo na roj. Ko roj iz-

leti, tudi brade ni več. Tudi večerne in nočne brade so normalne pri močnih plemenjakih. Izletne čebele zaradi vročine v panju čez noč počivajo zunaj na procelju panja. Zjutraj, ko čebele odletijo na pašo, brade izginejo.

Vse to velja tako za AŽ kakor za nakladne panje. Pri nakladnih panjih vstavimo novo naklado, ko se med zasveti na krajnih satih v medišču, kar pomeni, da so srednji sati polni medu. Mediščno naklado dvignemo, prazno, z izdelanimi sati opremljeno naklado pa postavimo na matično rešetko. Na to prazno naklado postavimo ostale, že delno polne mediščne naklade.

Če ne pridelujemo sortnega medu in imamo dovolj naklad, lahko v medišču zberemo celoletni pridelek in točimo šele ob koncu zadnje paše. Če pa želimo sortni med, moramo odtočiti vsakega posebej.

Ker imamo pri nakladnih panjih v času paše plodišče v eni nakladi, naveznemo po točenju nanj še eno iztočeno naklado, nanjo matično rešetko in na rešetko mediščno naklado. Čebele bodo dodano naklado v plodišču takoj očistile in matica ga bo zaleгла. Tako se bo družina dalje razvijala v dveh nakladah.

Bolezni čebel

HUDA GNILOBA ČEBELJE ZALEGE

MARIJA KUZMIČKI – PAVALIČ

Huda gniloba čebelje zalege je počasna in progresivna bolezen pokrite čebelje zalege. Dolgo sta že znani dve vrsti bolezni čebelje zalege: blaga in ozdravljiva oblika nepokrite zalege ali evropska gniloba čebelje zalege ter težka in neozdravljiva bolezen pokrite zalege ali huda – ameriška gniloba čebelje zalege. Zadnja je prisotna v skoraj vseh državah, kjer gojijo čebele. Bolezen je zelo zakrknjena in jo je zaradi odpornosti povzročitelja težko zatreti, nasploh pa velja za najhujšo bolezen čebelje zalege.

Povzročitelj bolezni je *Bacillus larvae*, bakterija paličaste oblike. Ko prodre skozi steno črevesa čebelje ličinke, se zelo hitro razmnožuje, zato ličinka odmre. V odmrli

ličinki nastanejo za bakterijo neugodni pogoji za nadaljnji razvoj, zato se pretvori v spore, ki so zelo odporne in ne odmrejo zlahka. Na čebelarskem priboru ali satju lahko spore živijo tudi več kot 35 let (Hornitzky, 1986). V panju okužene čebelje družine so spore v medu, propolisu in pelodu. V medu npr. spore živijo pri 100 °C več kot dve uri, v raztopljenem vosku pa odmrejo pri temperaturi 120 °C šele po dvajsetih minutah (Čerimagić in sodelavci, 1981). Te in še nekatere druge bolezenske bakterije so lahko prisotne v panju, ne da bi se hkrati pojavili tudi znaki bolezni, to pa je bil tudi eden glavnih razlogov za to, da te čebelje bolezni težko zatiramo (Hornitzky, 1988).

Spore so v medu tako bolnih kot zdravih čebeljih družin. Pri zdravih čebeljih družinah so našli povprečno od 30.000 do 60.000 trosov v 5 g medu. Večinoma so jih odkrili leto dni pred tem, ko so se pojavili klinični znaki bolezni (Hansen, 1986). Leta 1984 je Hansen preiskoval vzorce medu iz trgovin iz celotne Danske z namenom, da bi ugotovil prisotnost spor *B. larvae*. Polovica od pregledanih vzorcev je vsebovala več kot 600.000 spor v 5 g medu. Ugotavljanje prisotnosti spor v medu utegne biti pomembno pri zgodnjem odkrivanju hude gnilobe čebelje zalege v praksi. S preventivnim zdravljenjem skupaj s posebnimi metodami reje bo morda kdaj razvoj te bolezni mogoče preprečiti.

Spore povzročitelja so tudi v cvetnem prahu čebeljih družin, ki so okužene s to boleznijo, zato lahko z njim okužimo tudi zdrave družine, če ga uporabljamo za čebeljo krmo. Vodni filtrat iz takega cvetnega prahu je vseboval več kot 10 milijonov spor na 1 g cvetnega prahu (Gochbauer in Corner, 1974).

V propolisu pa so spore lahko tudi več let, ne da bi izzvali bolezen. Z laboratorijskimi poskusi so dokazali, da 10-odstotna raztopina propolisa preprečuje rast in razmnoževanje bakterij. Sladkorna raztopina z dodatkom propolisa preprečuje nadaljevanje okužbe v panju (Mladen in Sulimović, 1982).

Najpogostejše vnese povzročitelja v neokužen panj tujka – roparica, ker so čebele zaradi bolezni oslabele in ne morejo zadoštno ščititi vhoda v panj.

Na širjenje bolezni vpliva predvsem čebelarjenje s premičnim satjem, trgovanje s čebeljimi družinami, panji ter voskom in selitev čebel.

Raziskovanja v Avstraliji (Morse, 1987) so pokazala, da je bolezen pogostejša v manjših čebelnjakih (5,4 odstotka) glede na velike (1 odstotek – čebelnjaki z več kot 20 panji). Avtor pojasnjuje to z večjo skrbnostjo in prizadevanjem tržno usmerjenih čebelarjev, da bi bolezen pozdravili oziroma obvladali, lastniki manjših čebelarstev pa imajo več priložnosti, da bolezen prikrijejo oziroma zanjo ne poskrbijo ustrezno.

V okuženem panju prenašajo bolezen mlade čebele čistilke s svojim telesom, ki pozneje prevzamejo vlogo krmilk zalege.

Število spor, ki so potrebni, da izzovejo bolezen, je odvisno od starosti ličinke. Za en dan staro ličinko zadošča že 10 spor, za 4–5 dni staro ličinko pa je potrebnih 10 milijonov spor.

Že dlje časa je čutiti potrebo po tem, da bi vzredili čebele, ki bi bile odpornejše proti nekaterim čebeljim boleznim. Čedalje močnejši argument za to postaja dejstvo, da za nekatere čebele bolezni še do danes nismo odkrili učinkovitih kemičnih sredstev, ki ne bi puščala škodljivih ostankov v medu oziroma vosku. Večja genetska odpornost čebel proti čebeljim boleznim pa pomeni hkrati tudi večjo nagnjenost odraslih čebel k čiščenju, spremenjeno trajanje razvojnega obdobja pokrite zalege oziroma večjo odpornost ličink proti bakterijam, ki povzročajo bolezni (Taber in Marta Gilliam, 1988).

Pravzaprav pa genetsko odpornost čebel proti hudi gnilobi čebelje zalege poznamo že 50 let in je primarno pogojena z nagnjenjem odraslih čebel k čiščenju odmrlih ličink iz satnic celic.

Praksa umetnega osemenjevanja matic ponuja veliko možnosti, da se določeni čebelji pasmi doda tipske genetske lastnosti, ki ne bi samo povečale čebeljih pridobitnih zmoglosti, ampak tudi njihovo odpornost proti nekaterim čebeljim boleznim.

V naravnih pogojih se matica pari z več troti. Če ima kateri od njih genetsko zasnovano večje odpornosti proti hudi gnilobi čebelje zalege, bodo njegovi potomci seveda odpornejši proti tej bolezni.

Za oceno odpornosti čebel razpolagamo z zelo enostavnim in cenanim preizkusom. Kos satja velikosti 16 x 20 cm izrežemo iz pokrite čebelje zalege ter ga za 24 ur postavimo na temperaturo – 15 °C. V teh pogojih čebelja zalega odmrle, po tem času pa ga ponovno vstavimo na izrezano mesto. Vzorec nato pregledamo po 24, 48 in 72 urah od takrat, ko smo sat ponovno vstavili v panj. V panju so čebele matice, ki je bila umetno oplojena s semenom enega trota. Če čebele odstranijo vse odmrle ličinke v 24 urah, uvrščamo njihovo matico v kategorijo odpornih staršev in jo je treba ohraniti za nadaljnjo rejo. Na naravni način oplojene matice, katerih čebele odstranijo odmrle ličinke v 48 urah, lahko prav tako ohranimo za nadaljnjo rejo. Čebele, ki po čistijo satje v 72 urah, so tudi odporne pro-

ti hudi gnilobi čebelje zalege, vendar pa matice iz takih družin ne ohranjamo za nadaljnjo vzrejo.

V tako pripravljenem poizkusu (Taber in Martha Gilliam, 1988) so čebele same ene od 20 družin z naravno oplojenimi maticami odstranile odmrlo zalego v 48 urah. To družino so uporabili za vzrejo novih matic in troto, katerih potomce so preizkusili na enak način. Tako oplojene matice ohranimo v reji še nadaljnji dve leti, da izležejo trotovsko zalego. Nato od teh troto vberemo seme, ga konzerviramo in uporabljamo za nadaljnje umetno oplojevanje.

Pri zatiranju hude gnilobe čebelje zalege je zelo važno, da odkrijemo bolezen že v začetku. Pri čebelji družini pa opazimo spremembe šele akort, ko zbolí in odmre večje število ličink. Prve spremembe se pokažejo na pokrovčkih celic. Na njih nastanejo temni madeži, pokrovček postane bolj vlažen in mehkejši, njegova površina se naguba, v poletnih mesecih pa lahko postane rahlo upognjen. Celice so čedalje bolj razmetane po satju, zalega dobiva nepravilen razpored, ki ga je zelo lahko opaziti jeseni.

Takrat je treba pazljivo pregledati vse sumljivo zaostale pokrite celice. Mesec dni po tem, ko ličinka odmre, postane tvarina rjave barve in se vleče v niti. Pozneje se posuši in sprime z dnom celice, kar daje vtis, da je celica prazna. V tem trenutku je mogoče z gotovostjo oceniti, da se je bolezen pričela pred dvema mesecema. Obolela družina slabi kot celota, pogosto pa postane plen tujke ali voščenege molja.

Ko čebelar posumi, da je družina v čebelnjaku zbolela za hudo gnilobo čebelje zalege, mora v prisotnosti pristojnega veterinarja odvzeti vzorec in ga poslati na laboratorijski pregled. Najbolje je, če pošlje kos satja, velikosti 10 x 20 cm, z najizrazitejšimi bolezenskimi znaki, ki pa ne vsebuje medu. Vzorec moramo zaviti v papir in priložiti uradni zapis veterinarske službe.

Na osnovi sprememb obolelih čebeljih ličink v diagnostičnem laboratoriju ugotavljajo z mikroskopsko preiskavo morebitno prisotnost *B. larvae*. Bolezen morajo potrditi ali ovreči. Sočasno poskušajo na osnovi sprememb objektivno določiti datum začetka bolezni.

Če potrdijo hudo gnilobo čebelje zalege, se mora čebelar ravnati po eni od dveh

metod: ali okuženo čebeljo družino zdravi s pretresanjem in dodajanjem zdravila ali pa jo z žveplom zaduši, ves okuženi material pa zažge.

Če bolezen v čebelnjaku ni prisotna, je dodajanje oksitetraciklina družinam popolnoma odveč, ker se v obdobju aktivne čebelarske sezone zamenja kar nekaj generacij čebel, del antibiotika pa zagotovo kot škodljiv ostanek pride v med.

Po svetu skoraj v vseh deželah iz preventivnih razlogov odstranijo čebelje družine, ki so okužene s hudo gnilobo čebelje zalege, kar pomeni, da čebele zadušijo, sate in panj pa zažgejo. V novejšem času pa se v nekaterih državah uvaja tudi dezinfekcija praznih panjev in satja z gama žarki. Le-ti prodrejo zelo globoko v satje. Doza 1 do 10 kilogreyev (1 grey = 100 radov in je enota za merjenje absorbirane doze) zadostja ne le za uničenje trosov *B. larvae*, ampak tudi trosov *Nosema apis* ter vseh razvojnih oblik voščenege molja (Hornitzky, 1986).

Na zahodu uporabljajo antibiotike za zdravljenje evropske gnilobe čebelje zalege. V literaturi navajajo, da je potrebno uporabljati antibiotike pod strogim nadzorom veterinarske službe. Poleg tega objavljajo veliko sestavkov, ki obravnavajo škodljivost nepravilne uporabe oksitetraciklina in sulfatiazola.

Pred dodajanjem antibiotika je treba določiti moč čebelje družine. Družina s sedmimi sati zalege, ki jih oskrbuje potrebno število čebel, lahko dobi celo dozo ali 1 g oksitetraciklina (Stace, 1988). Če je doza premočna, so antibiotiki čebelam strupeni in lahko se zgodi, da čebele delavke zaradi nje določeno obdobje ne letijo na pašo. Negativni učinek na matico se pokaže v nekontinuiranem ali popolnoma prekinjenem izleganju jajčec, oziroma s pojavom tako imenovane trotove matice, včasih pa matica izgine oziroma odmre (Hornitzky, 1988; Stace, 1988).

Če dobi družina premajhno dozo antibiotika, se obdobje zaščite pred boleznijo skrajša, povzročitelj lahko ostane v panju v latentni obliki ter ob ugodnih pogojih ponovno izzove bolezen. Ob tem pa se poveča možnost, da bi povzročitelj sčasoma postal odporen na oksitetraciklin (Hornitzky, 1987). Kljub nenehni uporabi sulfatiazola in oksitetraciklina pa v čebelar-

stvih doslej še niso odkrili vrste B. larvae, ki bi bila odporna proti tema dvema sredstvom (Morse in Shimanuki, 1987).

Najboljši način uporabe oksitetraciklina je, da ga raztopimo v 3 dcl sladkornega sirupa in ga dodajamo trikrat v obdobju 21 dni. Oksitetraciklin dodajamo najmanj 4 tedne pred glavno nektarno pašo v sladkornem sirupu, ker dodajanje antibiotika v pogači ali v sladkorju v prahu pušča ostanke v medu (Lehnert in Shimanuki, 1981; Hornitzky, 1987). Veliko pozornosti je treba posvetiti razkužitvi panja in pribora. Najzanesljivejši in najenostavnejši način razkuževanja je plamen iz bencinskega ali plinskega gorilnika. Preden pa obžgemo stranice panja, moramo odstraniti ves sprijet vosek, propolis in umazanijo. Pribor prav tako dezinficiramo s plamenom ali pa ga najmanj 15 minut kuhamo v vodi. Če v vodo dodamo 10 odstotkov natrijevega

luga, kuhamo le 10 minut. Satje z zalego je najbolje takoj zažgati. Prazno satje iz medišča in rezervno satje pretopimo v vosek. Vosek razkužujemo tako, da ga pri temperaturi 120 °C segrevamo 30 minut. Med, iztočen od obolelih družin, moramo shraniti tako, da čebele ne morejo do njega. Ta med ljudem ni nevaren in ga lahko uporabljamo za človekovo prehrano. Če pa je bil med iztočen iz plodiščnih satov, ga moramo razkužiti tudi v primeru uporabe za človeško prehrano. Razkužujemo ga tako, da ga pomešamo z enako količino vode ter to mešanico pol ure kuhamo pri temperaturi vrenja, hkrati pa jo nepretrgoma mešamo. Za krmljenje čebel pa tako razkuženega medu ne smemo uporabljati (Tomašec, 1952).

Pčela št. 2/89, str. 36.
Prevedla: I. Ogrin

VZREJA NAŠE KRANJSKE ČEBELE V AVSTRIJSKEM ČEBELARSKEM GLASILU

MARTIN MENCEJ

Vodja čebelarskega oddelka na KIS v Ljubljani dipl. inž. Janez Poklukar je z obširnim prispevkom v avstrijskem čebelarskem glasilu Bienenvater tamkajšnje čebelarje seznanil z delom in prizadevanji za odbiro in vzrejo čiste in najplodovitejše kranjske sive čebele. Prispevek je izšel v 12. številki 1988.

V uvodnem delu bralce najprej na kratko seznani z zgodovinsko potjo naše kranjske sivke in njenimi osnovnimi lastnostmi, ki jih je razvila v zelo raznolikih zemljepisnih in podnebnih razmerah Slovenije in Koroške. Nato obširneje oriše sistematično organizirano vzrejno prizadevanja, odkar sta to delo prevzela HP Medex in Hmezad. Med drugim pove, da danes opravlja to

delo 15 registriranih vzrejevalcev, ki letno 20.000 matic vzredijo za prodajo. Vse to delo pa poteka pod strogo kontrolo veterinarske službe, ki jo vodi biotehnična fakulteta. Vzrejevalci pa morajo imeti vsakoletno dovoljenje (ministrstva) Sekretariata za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano SR Slovenije.

Avtor podrobneje obravnava selekcijsko delo s kranjsko sivko v kmetijskem inštitutu Slovenije, ustanovljenem leta 1984, in zaključuje: »Za končno obliko, vsebino in metodo dela potrebujemo mnogo lastnih raziskovanj; menimo, da mora delo potekati skrbno in načrtno in da brez lastnega natančno organiziranega dela ne more biti večjega izboljšanja vzrejnega modela.«

HIGIENSKO PRIDOBIVANJE MATIČNEGA MLEČKA

mag. ANDREJA OROŽEN ADAMIČ

Matični mleček je čebelji pridelek, ki je zaradi visokovrednih sestavin vsestransko uporaben v ljudski medicini, dietetiki in kozmetiki v svetu in pri nas. Ko ga čebele izločijo iz faringealnih žlez, je matični mleček bele do blede rumene barve, gosto tekoč, kiselkastega okusa in značilnega vonja. Matični mleček vsebuje poleg vode še do 18 odstotkov beljakovin, 5,5 odstotkov maščob in 9–18 odstotkov ogljikovih hidratov. Od vitaminov vsebuje: skupino vitaminov B ter H, D, E, A in C vitamine, mineralne snovi v obliki soli (železo, kobalt, mangan, krom, silicij itd.). V matičnem mlečku je veliko aminokislin. Vsebuje tudi desetokislovodecensko kislino. Zaradi svoje sestave je matični mleček zelo občutljiv. Škodijo mu toplota, svetloba, vlaga in kemična sredstva. Na zraku se izsuši, strdi in potemni. Je izredno ugodna podlaga za razvoj mikroorganizmov, ki lahko matični mleček pokvarijo in ga iz visokovredne spremenijo v škodljivo snov. V Pravilniku o kakovosti medu in drugih čebeljih pridelkov ter o metodah za kontrolo njihove kakovosti (Ur. l. SFRJ, št. 4/85) govorijo o matičnem mlečku členi 27 do 32. Člen 28 navaja, da se daje v promet matični mleček, ki je pobran 48 do 50 ur po presajanju ličink, ne sme pa izvirati iz zaprtih matičnikov ali trotovske zalege. Člen 30 zahteva, da se matični mleček shranjuje v temnih, hermetično zaprtih steklenih posodah, pri temperaturi + 4 stopinj Celzija. Člen 32 zahteva, da mora matični mleček izpolnjevati naslednje pogoje:

1. ne sme vsebovati več kot 70 odstotkov vode;
2. ne sme vsebovati manj kot 30 odstotkov suhe snovi;
3. vsebovati mora vsaj 11 odstotkov proteinov.

Ker se matični mleček uživa kot hrana oziroma kot dietetični pripravek, ga je potrebno kontrolirati tudi zaradi njegove mikrobiološke neoporečnosti. Na osnovi Zakona o zdravstvenem nadzoru nad živili (Ur. l. SFRJ, št. 17/1975) in Zakona o zdravstveni neoporečnosti živil in predmetov splošne porabe (Ur. l. SFRJ, št. 55/1978 in št. 58/1985) se kontrolira po določenih Pravilnika o pogojih, ki jim morajo glede mikrobiološke neoporečnosti ustrezati živila v prometu (Ur. l. SFRJ, št. 45/1983). Vse zahtevane analize se izvajajo po določenih Pravilnika o metodah mikrobioloških analiz in super analiz živil (Ur. l. SFRJ, št. 25/1980). Higieno neoporečnost matičnega mlečka kontroliramo v mikrobiološkem laboratoriju DO hp Medex po osnovnih členih za določevanje ustreznosti živil za prehrano ljudi. Ker pa je matični mleček znano dietetično sredstvo in ga vgrajujejo v proizvode, ki so več kot le živilo (so torej dietetični izdelki), predvidevamo, da mora matični mleček ustrezati tudi zahtevam posebnega pravilnika, ki ima še ostrejša zahteve po mikrobiološki kvaliteti, to je Pravilnika o pogojih glede zdravstvene neoporečnosti dietetičnih živil, ki se smejo dajati v promet (Ur. l. SFRJ, št. 4/1985). Vse zahtevane analize za dokazovanje kakovosti matičnega mlečka se izvajajo v DO hp Medex, in sicer v analitsko-kemičnem laboratoriju in v mikrobiološkem laboratoriju. Najosnovnejša mikrobiološka preiskava predstavlja iskanje oziroma izločanje prisotnosti patogenih klic, to je mikroorganizmov, ki povzročajo bolezni: *Staphylococcus aureus*, *Escherichia coli*, bakterij vse vrste *Proteus*, sulfit reducirajoče klostrij, *salmonelle*.

Po določenih pravilnika za kvaliteto dietetičnih izdelkov pa se ugotavlja še prisot-

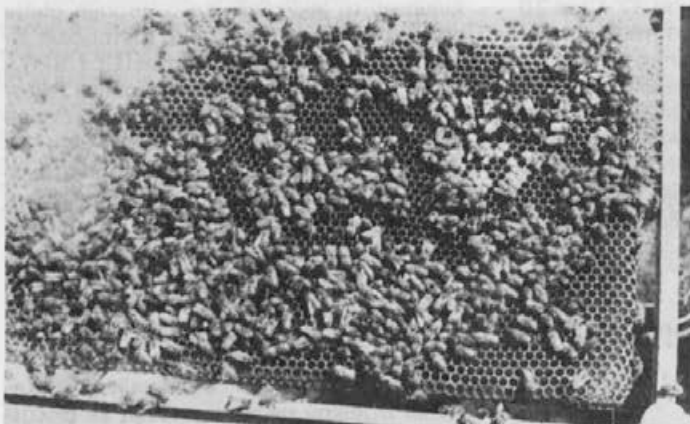

nost koliformnih bakterij, beta hemolitičnih streptokokov in kalečih spor plesni ter skupno število vseh prisotnih mikroorganizmov. Ker smo povedali, da je matični mleček po svoji sestavi zelo občutljiv, in ugotovili, da mora ob uživanju ustrezati celi vrsti zakonov in pravilnikov o kvaliteti, je očitno, da je treba z matičnim mlečkom kar se da previdno in pravilno ravnati, in to že pri samem pridobivanju. Ker matični mleček zbiramo v majhnih količinah, moramo posebno paziti, da okuženja iz majhne serije ne prenašamo na predhodno zbran matični mleček, ker s tem lahko okužimo celotno količino. Osnova vsake higijene je splošna snaga, ki jo dosežemo:

- s čistostjo prostora, v katerem delamo,
- s snago predmetov, ki jih pri delu uporabljamo,

– z osebno higieno.

Prostor, kjer delamo, očistimo s postopkom vlažnega čiščenja, z vlažno krpo obrišemo delovne površine in tla. S tem je zmanjšana razpršitev mikroorganizmov po prostoru. Zatem je potrebno z vodo, čistilom, krtačo oziroma grobo krpo z drgnjenjem mehanično odstraniti vso nečistočo. Vse vrste razkuževanja z najrazličnejšimi razkužili so mogoče šele po dobro izvedenem mehaničnem čiščenju. Uspešnost delovanja razkužila je v prisotnosti nečistoče zelo omejena, če ne celo onemogočena. Če je površina gladka in ravna (ultrapas, steklo, keramične ploščice, plastificirana obloga), je uspešnost čiščenja zelo velika. Pri neravnih in hrapavih površinah (les, p škodovan ultrapaspas) pa je možnost čiščenja manjša. Iz tega je razvidno, da samo prekrivanje z belim papirjem oziro-

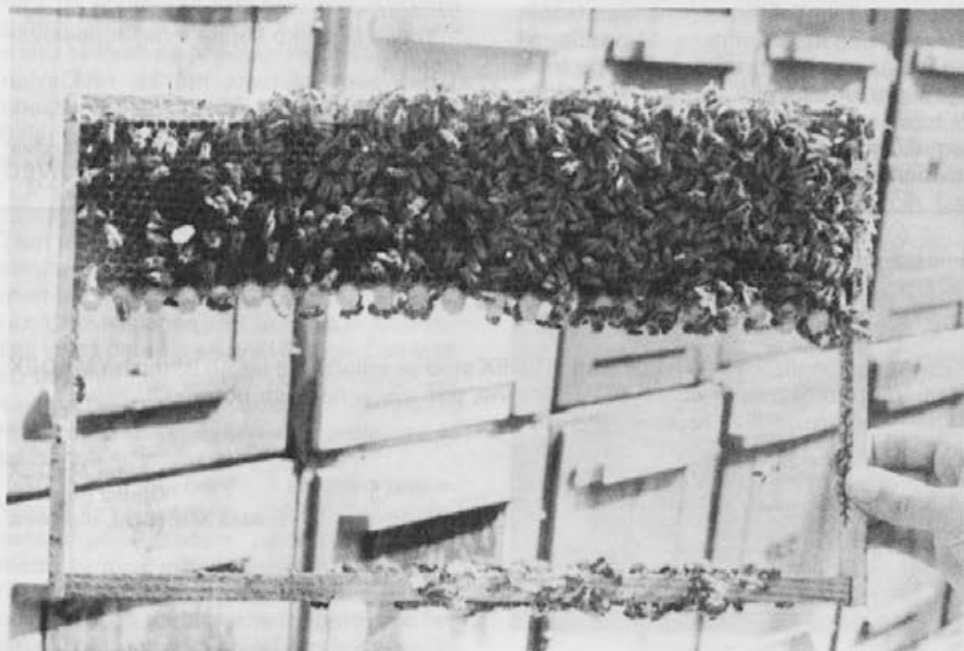

ma platnom (prti) ni primerno.

Potrebno je skrbeti tudi za snažnost predmetov, s katerimi pridobivamo matični mleček, tako pri cepitvi kot tudi pri praznjenju. Najbolje bi bilo sicer pridobivati matični mleček z vakuumskimi sesalkami, kjer izključimo kontakt mlečka z okuženim orodjem, rokami, zrakom itd. V praksi se še vedno uporabljajo leseni ali plastični pripomočki. Zato moramo največjo pozornost posvetiti čistoči tega orodja. Ker se les zelo težko čisti, ga moramo pred uporabo prekuhavati 10 minut in zatem osušiti. Orodje iz trde plastike je uporabno za večkratno pridobivanje, toda po vsakokratni uporabi ga je treba očistiti vseh nečistoč in pred ponovno uporabo prekuhati v vreli vodi. Možna je tudi uporaba lopatic iz nerjavečih kovin, »rostfrei«, ki jih zelo lahko očistimo in prekuhamo v vodi. Pri zbiranju matičnega mlečka moramo iz vsake celice previdno odstraniti ličinke, tako da se ne poškodujejo, ker bi se drugače vsebina črevesa razlila v matični mleček in ga kontaminirala. Paziti je tudi potrebno, da matični mleček ne vsebuje delov matičnika – voščin. Matični mleček je treba polniti v posebne čiste kozarce iz temnega stekla, ki jih lahko kupimo v DO hp Medex. Dokler ni kozarček poln, ga hra-

nimo v hladilniku pri temperaturi 0–4 °C. Če kozarček ni poln, ga ne smemo odnesti iz hladilnika, da bi ga dopolnili, ampak ga iz drugega kozarčka dopolnimo v hladilniku, saj bi se v nasprotnem primeru temperatura matičnega mlečka zelo spreminjala, kar močno poveča možnost kontaminacije. Za prenos matičnega mlečka na oddaljeno mesto uporabljamo hladilno torbo.

Izrednega pomena pri higienskem pridobivanju matičnega mlečka je osebna higiena, pri kateri moramo poudariti predvsem higieno rok, ki so največji prenašalec nečistoč, kar nam pokaže mikrobiološka analiza, narejena s pomočjo brisa rok, in to celo z umitih rok. Naše vsakdanje, tako imenovano »umivanje rok« je namreč mnogo premalo. Za pravilno umivanje rok je potrebno zavijati rokave, uporabiti milo, krtačo in toplo vodo in skupaj z vsem tem šele dosežemo zaželeni učinek – to je čiste roke. Pomembna je tudi higiena ust oziroma zob, to pa zato, ker so v ustih vedno prisotne klice, tudi bolezenske, od katerih pa zdrav, odporen organizem ne zboli; toda s kapljicami, ki jih izloča pri dihanju, kašljanju, kihanju ipd., pridejo lahko te klice v snov, s katero delamo, in jo okužijo. Naslednja pomembna stvar, ki je ne smemo pozabiti, je uporaba rut oziroma kap, s čimer

naj bi preprečili padanje las in nečistoč z las v snov. Na koncu omenimo še potrebno zaščitno obleko pri delu. Priporočamo uporabo čistih belih halj. Vsi delavci v živilski industriji morajo biti dvakrat na leto zdravstveno pregledani, zato da se izključijo morebitni prenašalci bolezenskih klic. Tako kot kakovost surovin in izdelkov, tudi kakovost matičnega mlečka kontrolirajo

pristojne službe.

Pridobivanje matičnega mlečka se lahko kontrolira tako kot pridobivanje ostalih živil, to delo pa opravlja pooblaščen oseba ali inšpekcijska služba.

Šele z doslednim upoštevanjem vseh zgoraj naštetih napotkov lahko dosežemo zahtevano kakovost tako zelo občutljive surovine, kot je matični mleček.

NOVO SAMOOBRAČALNO TOČILO NA ŠEST SATOV

Naša prizadevanja, da bi čebelarški pribor posodobili in izenačili s svetovnimi dosežki, so bila ponovno uspešna. Čebelarji, ponujamo vam novo samoobračalno šest-satno točilo na električni pogon, ki je plod našega skupnega razvoja s proizvajalcem – obrtnikom. Uradna oznaka točila je: točilo AŽ-LR 6S rfs. samoobračalno z motorjem.

Podatki o točilu:

Velikost soda: premer 820 mm, višina 710 mm. Sod je izdelan iz visoko polirane nerjaveče pločevine. Na oboju soda sta vgrajeni dve odtočni štuli, in sicer višja za točenje, nižja pa za stabilizacijo točila (50 kg medu). Točilo stoji na montažnih železnih nogah iz rahlega U-profila, ki zagotavljajo popolno trdnost. Pokrov točila je iz prozornega pleksi stekla. Na pokrovu točila na prečni železni vezni prečki je nameščen elektromotor. Z njim lahko točimo med iz standardnih AŽ in LR satov. Ka-

dar točimo iz LR satov, moramo iz kasete vzeti posebne nastavke. Mreža kasete je izdelana iz nerjavečih palic, in to tako, da ne poškoduje satov.

Pri točenju se kasete samodejno obračajo (levo-desno), odvisno od smeri vrtenja elektromotorja.

Ne priporočamo obračanja samo ene kasete z roko.

Električno gonilo je tipa R1/2, moči 150 W, ki se napaja z dvosmerno električno napetostjo 220 V. Največje število obratov je 410 obratov/minuto.

V kratkem bo v prodaji tudi elektronski regulator za čas, obrate ter smeri obratov, s katerim bo točenje popolnoma avtomatizirano.

Točilo že lahko kupite v naših poslovalnicah.

Pospeševalna služba čebelarstva:
Boris SLAVEC

OBVESTILO

Zaradi racionalizacije stroškov v hp MEDEX smo se odločili, da bomo Bilten hp MEDEX v Slovenskem čebelarju objavljali le občasno, pač glede na naše potrebe.

Čebelarje prosimo za razumevanje.

hp MEDEX
Glavni direktor:
Aleš MIŽIGOJ, dipl. oec.

POMOČ ZAČETNIKOM

PAVEL ZALETEL

Začeti čebelariti je zelo enostavno. Še bolj enostavno pa je seveda z njim končati. To slišimo in vidimo iz leta v leto. Posebno po tako imenovanih medenih letih je novih čebelarjev še in še. K temu ne prispeva samo ljubezen do čebel, ampak veliko bolj tudi ljubezen do denarja. Marsikateri tako imenovani »ljubitelj čebel« pač računa. Če mi en panj (o čebeljih družinah sploh ne govorim, ker o njih nima pojma) prinese toliko in toliko medu, ki ga lahko prodam po toliko in toliko za kilogram, potem mi bo dalo 50 panjev 50-krat toliko dohodka. Matematično in teoretično to drži, praktično pa seveda ne. Donos po panju je namreč odvisen od mnogih zelo različnih pogojev: od moči in zdravja čebelje družine, od bogastva in dolžine paše, od števila čebel letalk, ki lahko v času paše donesajo medicino, od števila čebeljih družin na pasišču itd. O ljubezni in skrbi za čebele tu seveda ni potrebe niti časa. To so navadno »čebelarji«, ki v čebelarstvo veliko investirajo, na pridobitev vsaj osnovnega znanja o čebelah pa pozabljajo. Ker taki čebelarji v letu ali dveh ne pridobijo nekaj ton medu, največkrat pa jim zmanjka celo čebel, obesijo čebelarstvo na klin. Za takimi čebelarji pač nihče ne joka. Najmanj pa seveda čebele.

Drugače je seveda z onimi začetniki, ki začnejo čebelariti res iz ljubezni do čebel. Tem je v večini vsaj v začetku vseeno, ali »muhe« prinesejo kaj medu ali nič. Pomembno je le, da se čebelje družine dobro razvijajo. Najlepše plačilo zanje je zato veseli vrvež čebel pred žreli panjev. Čez leta, ko čebelarjenje vsaj za silo obvladajo, so seveda veseli tudi vsakega kilograma medu in vsakega dekagrama propolisa, ki ga pridobijo.

Toda tudi taki čebelarji kaj hitro prenehajo s čebelarjenjem. Zakaj? Zaradi razočaranja! Razočara pa jih ne donos medu, temveč propad čebel. Kdor namreč čebelarji, kakor ve in zna, brez pomoči vsaj povprečnega mentorja, je kaj hitro brez čebel. Pri reji katerekoli živali moramo obla-

dati vsaj osnove njenega načina življenja, drugače nam bo žival propadla. Podobno je tudi pri čebeljih družinah. Res da imamo vrsto dobrih knjig o čebelarstvu, toda praktičnega prikaza in poduka ne odtehtajo. Zato je vsak čebelar dolžan, da po svojih močeh pomaga začetniku. Posebno z nasveti.

In kaj bomo svetovali, oziroma kako bomo pomagali začetniku?

Nakup panja:

Začetnik naj bi začel čebelariti le z novimi panji. Tip panja ni pomemben. Najbolje je, da kupi takšen tip panja, v kakršnem čebelarimo mi. Za začetek dva prašilčka na pet satov in dva panja normalne velikosti.

Nakup čebelje družine:

Najbolj priporočljivo je, da začetnik kupi čebelje družine meseca maja ali junija. Zanj seveda ni primeren nakup pridobitne družine, čeprav bo zaradi tega v tem letu brez pomembnega donosa medu. Toda v začetku zanj ni pomemben donos medu. Posebno pri močnih družinah se začetnik ne more kaj prida naučiti. To velja zlasti v primeru, če kupi družine v poletni brezpašni dobi ali celo v jeseni. Res je, da so tedaj razmeroma poceni, toda zanj so neuporabni. Nakup roja je bil za začetnike idealen v času, ko so čebelarili v kranjičih. Da-

Učiti se moramo mladi.

Začetek je vedno težak ... mladi čebelarji iz Maribora.

nes to ne drži več. V primeru, da ima roj mlado neoplojeno matico, je po eni strani vprašanje, če bo obsedel na satnicah. Po drugi strani pa je zopet vprašanje, če se bo matica sploh vrnila s prahe. V obeh primerih je potem vprašljiv obstoj družine. Kadar pa ima roj staro matico, navadno hitro dodela dodane satnice. Matica jih zaleže. V primeru deževnih dni ali brezpašne dobe roj umre od lakote. Zato mu je potrebno pomagati s hrano. Toda tudi kadar roj prinese dovolj hrane iz narave, moč družine iz dneva v dan pada. V 21 dneh, kolikor je potrebnih, da se izležejo mlade čebele, umre večina starih čebel. Tudi to je lahko za družino in seveda tudi za nadaljnje čebelarjenje začetnika usodno. Razen seveda, če prodajalec roja ne bo tudi mentor mlademu neukemu čebelarju. V tem primeru bo začetniku pomagal z nekaj sati polegajoče se zalege, s katerimi bo občasno okrepil roj. Prodajalcev, ki bi kupcu pomagali pri tem čebelarjenju, pač ni veliko. Ker lahko maja in junija v posameznih družinah že opazimo začetke rojenja, začetniku ni težko napolniti dveh prašilčkov s hrano, polegajočo se zalego, satnico in satom, v katerega smo vcepili zrel matičnik. Nič hudega, če bodo čebele letalke zapustile panjiča. Bo na satju vsaj nekaj manj čebel. Zakaj je to dobro?

Začetnik še ne loči čebele delavke od matice ali trota. Ker pa bo, pod našo kontrolo seveda, družini vsak teden pregledal, bo iz tedna v teden lažje zasledoval razvoj čebel in tako praktično osvajal prepotrebno znanje. Ko se bosta družinici dovolj razvili, ju bo po naših navodilih prestavil v normalna panja. Ne glede na pašo bo vsaki družini v večernih urah vsak drugi dan dodal dva decilitra sladkorne raztopine. S tem bo povzročil, da bodo družine s povečano prizadevnostjo gradile prepotrebno satje. Na ta način jih mora vsaka družina zgraditi 8–9. Torej dovolj za čebelarjenje v naslednjem letu. Bolj bomo koristili začetniku, če ga bomo naučili, kako družina gradi satje, kakor pa, če mu satje damo. Če se pripeti smola in se ena od matic ne vrne s prahe, bo začetnik še vedno lepo čebelaril. Družini bo pač združil.

Enkrat tedensko oziroma po potrebi, in to do zazimitev družin, bomo mladega čebelarja seznanjali z osnovnim praktičnim znanjem o delu s čebelami. Teoretično znanje pa si bo sam nabiral iz ustreznih knjig. To bo dovolj, da se bo svojim čebelam še bolj posvetil in jih še bolj vzljubil. Drugo leto bo na osnovi pridobljenega znanja in seveda tudi zapiskov, ki si jih mora delati, lahko čebelaril že sam. Seveda bo po nasvete še vedno hodil k nam.

Saj se tudi mi, izkušeni čebelarji, še vedno radi posvetujemo med seboj.

O zdravju družin:

Posebno pozornost moramo nameniti zdravju čebeljih družin. Začetnik mora občutiti vsakodnevno skrb za zdravje svojih čebel. Ker bo razvoj družine zasledoval od nekaj satov do polnega panja, bo kaj hitro obvladal zdravstveno sliko, ki jo kažejo posebne zaleženi sati. Čim prej pa se mora tudi navaditi opazovanja vedenja družin pred žreli panjev.

Za začetnika velja, da kolikor bolj bo

prvo leto opazoval razvoj čebeljih družin in kolikor bolj bo spraševal mentorja, toliko prej in bolje bo obvladal osnovno čebelarstvo znanje. Na ta način se bo večinoma izognil napakam, ki bi mu lahko zmanjšale ali celo odvzele veselje do čebel. Veliko lažje bodo seveda začeli čebelariti na svoje vsi mladi, ki so v šoli obiskovali čebelarstvo krožek. Toda tudi zanje bo najbolje, če začnejo čebelariti z manjšimi družinami. Drugače je seveda za one, ki jih uvajajo v svet čebel očetje ali drugi družinski člani. Toda teh tako ali tako v nobenem primeru ne moremo uvrščati med začetnike.

ŠE NEKAJ O ZDRAVLJENJU POAPNELE ZALEGE

IVAN KAVČIČ

Že jeseni me je mikalo, da bi tudi jaz napisal nekaj izkušenj za Slovenskega čebelarja, ali da bi napisal nekaj o ascomizolusetu, iz »Krke« v Novem mestu. Glede na moje čebelarske izkušnje (čebelarim šele četrto leto in sem imel letos 3 AŽ in LR panje) pa si do sedaj tega nekako nisem upal, ker sem pač začetnik. Članek »Nejasnosti pri zdravljenju«, ki ga je napisal Drago Muzica in je bil objavljen v januarski št. SČ, pa me je opogumil. Z njegovimi pripombami se popolnoma strinjam, dodal pa bi še svojo izkušnjo.

Z omenjenim sredstvom sem škropil 3. 9. 1988 od 10. do 13. ure, vreme je bilo sončno, temperatura pa okoli 23°C. Že med škropljenjem so čebele postale nemirne in so stikale po celem čebelnjaku. Obnašale so se tako, kot če bi jih sredi belega dne krmil s sladkorno raztopino. Ko sem s škropljenjem končal, sem zaskrbljeno opazoval čebele, a sem si mislil, da zaradi zdravila tako pač mora biti. Ker naslednji dan nisem imel časa, sem čebele obiskal šele tretji dan. Imel sem kaj videti. Med vsemi družinami je večinoma prišlo do ropa. Na bradah panjev je bilo veliko klobčičev čebel, ki so se ali branile ali napadale. Takoj sem priprl vsa žrela, proti večeru, ko se je stanje nekoliko umirilo, pa ugotovil, da sta dva LR panja popolnoma

prazna in da je zgriženih celo nekaj satov.

Vse to pa se prav gotovo ne bi zgodilo, če bi navodilo o uporabi tega sredstva vsebovalo en sam stavek o tem, da je pri škropljenju nevarnost ropa in da je zato treba žrela pripreti.

Pri LR panjih sem imel po dve nakladi, v eni nakladi je bilo odprto tudi pomožno žrelo, kar je seveda vse skupaj še stopnjevalo. Toliko o mojih izkušnjah.

Najzanimivejša rubrika Slovenskega čebelarja je (vsaj zame) rubrika o čebelarstvih opravilih v naslednjem mesecu. Seveda pa preberem tudi domala vse ostale prispevke. Sam pa predlagam uvedbo rubrike, v kateri bi čebelarji spraševali, strokovnjaki pa odgovarjali – torej neke vrste »zaupne besede«. Kljub temu, da časopis izhaja mesečno, menim, da bi bilo vprašanj, ki bi na odgovor lahko počakala mesec dni, dovolj.

K predlogu me je spodbudil predvsem članek nekega čebelarja, ki je v eni od letošnjih števil opisoval, kako melje sladkor, in prosil, naj mu kdo pove, kako bi mu šlo delo hitreje od rok, saj za 50 kg sladkorja porabi skoraj 10 ur. Do danes še nisem zasledil, da bi mu kdo povedal za krajši postopek. Mislim pa, da to zanima še marsikaterega čebelaja.

VEDENJE ČEBEL DELAVK IN MATIC PO IZLETU ROJA

Ena od večjih težav sodobnega čebelarstva je preprečevanje naravnega rojenja oziroma pravočasna ugotovitev, da se je v čebelji družini pričel pojavljati rojilni nagon. Da bi bil čebelar uspešen v svojih ugotovitvah, mora spremljati vse znake, po katerih je mogoče določiti, na kateri stopnji razvoja je družina. K temu pa naj pripomore tudi ta članek.

Članek se nanaša na vedenje čebel delavk in matic, potem ko se čebelja družina odloči, da bo ponovno rojila. Če čebelar opazuje in prisluškuje dogajanjem v panju (ne da bi ga pri tem odprl), lahko precej točno ugotovi, kaj se v njem dogaja. Avtorji to opisujejo v čebelarških priročnikih, vendar se v podrobnostih precej razlikujejo. Kot primer navajamo nekaj mnenj:

Kvirin Broz: Čebelarjenje s premičnim satjem, leta 1904:

»... Po petih dneh od tedaj, ko je starec zapustil panj, pregrizne prva dozorela matica vošчени pokrovček in pride ven. Dozorelih matic v drugih matičnikih pa čebele ne pustijo ven, zato se oglašajo: kva, kva, kva! Matico, ki je že prišla ven, to vznemiri in oglosi se s ti, ti-i-i, ti-i-i. Ker hoče odstraniti tekmice, začne tekati po panju. Če družina ne bo več rojila, prosta matica pobije tekmice v matičnikih, te pa mrtve najdemo pred panji...«

V. in D. Todorović: Praktično čebelarstvo, leta 1983:

»... Čebele še posebej pozorno in skrbno krmijo in negujejo prvo mlado matico, vendar ji ne dovolijo, da pobije druge matic v matičnikih. Zato se mlada izlegla matica potuhne ob celico in se oglaš z zavijajočim glasom: ti-ti-ti. Druge matic, ki so dozorele in hočejo zapustiti matičnico, pa ji odgovarjajo s kva-kva-kva...«

Lj. J. Radojev: Koledarski čebelarški priročnik, leta 1984:

»... Osem dni po pokritju prvih matičnikov se izleže prva matica. Ta teka po satju in se oglaš z značilnim zamolklim glasom tju-tju, na to pa matic v matičnicah odgovarjajo s še zamolklejšim glasom kva-kva-kva. Čebele jim ne pustijo, da pridejo ven in jih ščitijo pred izleglo matico. Zato te matic naredijo na vrhu matičnice majhno odprtino, skozi njo pa pomolijo svoj rilček, da jih čebele lahko krmijo...«

H. Čerimagić: Čebelarstvo, leta 1984:

»... Tedaj čebele ne uničijo matičnikov, temveč poskušajo matici, ki pride prva ven, preprečiti, da bi uničila druge. Te matic ne zapustijo matičnikov, temveč iz nje pomolijo le svoje rilčke, da bi jih čebele nakrmile. Ker so te matic zaključile svojo fazo razvoja v matičnikih, niso pa jih zapustile, se oglašajo s pomočjo vibracije krilc. Pravimo, da matic pojejo. Matica, ki je zapustila matičnico, se oglaš z visokim glasom ti-ti-ti, tiste iz matičnikov pa ji odgovarjajo s kva-kva-kva...«

I. Tomašec: Čebelarstvo, leta 1985 (6. izdaja):

»... Šest do sedem dni po tem, ko je odšel prvi roj, v matičnici končno dozori prva mlada matica... Ko se to zgodi, čebele ne uničijo matičnikov, temveč jih zaščitijo, da prva matica ne bi pobila drugih. Matice ne zapustijo matičnikov, temveč pomolijo rilčke skozi stene, čebele delavke pa jih krmito. Ob tem matice pojejo. Matica, ki je na prostosti, se oglašja z visokim glasom ti-ti-ti, matice v matičnicah pa se oglašajo z globljim glasom kva-kva-kva. Domnevajo, da matice to počnejo s pomočjo vibracije kril...«

V reviji »Gleanings in bee culture« (oktober 1988) so bili objavljeni rezultati najnovejših raziskovanj v zvezi s tem pojavom:

»... Pri tem čebele delavke poskušajo preprečiti prvi izlegli matici, da bi pobila druge, zaradi česar ostane v matični družini vsaj ena matica. Da bi jim zaščita matic uspela, se čebele delavke agresivno vedejo do prve izlegle matice, s čimer neizlegle matice ohranijo pri življenju še nekaj dni.«

Vse to je bilo pravzaprav znano že prej, ni pa bilo pojasnjeno, kako delavke zadržujejo matice. Omenjeno raziskovanje, ki so ga pred kratkim opravili na Nizozemskem, pa le pojasnjuje, kaj čebele delajo, kako pa jim to uspeva, pa še naprej ostaja skrivnost.

Če se prične družina pripravljati na oblikovanje drugega roja, čebele delavke napadejo (omotajo) prvo izleglo matico. Ta se prične oglašati s »čivkajočimi« glasovi. Ti vplivajo na neizlegle matice tako, da se v svojih celicah umirijo in se prenehajo premikati. Prenehajo tudi z grizenjem matičnikov. Na ta način se izleganje matic za

nekaj ur preloži, saj čebele delavke mladim maticam ne pomagajo pri izleganju, zato si morajo same poiskati pot iz matičnikov.

Opazili so tudi, da čebele delavke ponovno zapečatijo odprtine, ki so jih naredile mlade matice, ko so poskušale zapustiti matičnik. Tudi to opravilo za nekaj ur odloži izleganje matic.

Novo pa je, da se lahko izleganje matic po kombiniranem »čivkanju« in ponovnem zapiranju celic prestavi tudi za več dni in ne le za več ur. Ko drugi roj zapusti panj, se ves postopek lahko ponovi pri oblikovanju tretjega roja, poleg tega pa je tudi zelo dobro viden.

O tem pojavu imate gotovo tudi sami kakšne zapiske, ki jih je vedno koristno ponovno prebrati.

Dodam naj še svojo opombo, da so klici matice »na pomoč« dobro razpoznavni tudi ob drugih priložnostih, ko se matica znajde v neposredni nevarnosti. Ko npr. čebelar odpre panj in s tem vznemiri čebeljo družino, se matica pogosto prestraši ter prične tekati po satju, čebele pa za njo, da bi jo ubile (kar se pogosto tudi zgodi), ker jo doživljajo kot tujko.

Čprav v članku obravnavamo zadrževanje izleganja matic, obstaja tudi pospešen proces izleganja matic, ki se pojavi npr. takrat, ko se čebelja družina zaradi kakega vzroka vznemiri, proces dozorevanja matic pa je ravno pri koncu. Dogaja se, da ob takih priložnostih prilezejo iz matičnikov nedozorele matice, ki so pogosto prikrasane za vrhunsko kakovost. To okoliščino bi morali še posebej upoštevati rejci matic.

Vir: Pčela, št. 3/89, str. 86.
Prevedla: I. Ogrin

ČEBELARJENJE Z DVEMA MATICAMA V NAKLADNIH PANJIH

IVAN MIKŠAJ

Splošno o nakladnih panjih

Temeljna značilnost nakladnih panjev, po kateri se razlikujejo od drugih sistemov, je njihov neomejen prostor. Zaradi te lastnosti jih lahko prilagodimo velikosti čebelje družine ter različnim pašnim in klimat-

skim pogojem. Ena od oblik teh panjev je tudi možnost rokovanja s celimi nakladami, v katerih so čebele in med, s čimer si lahko delo organiziramo tako, da kar se da zmanjšamo delo s sati. S tem se izognemo pogostejšemu vznemirjanju čebel, po-

enostavimo si ali pa preskočimo lahko celo vrsto opravil, kar nam poveča učinkovitost čebelarjenja. Cvetenje in medenje nekaterih vrst rastlin traja le kratek čas, vendar pa v ugodnih vremenskih razmerah nudi obilo nektarja. Številčno močna čebelja družina, ki je dobro pripravljena na pašo, ustvari večji donos v večjem panju kot pa v majhnem. Tudi čebelarjevega napora je manj. Iz majhnih medišč je treba v pašnjem obdobju večkrat odstraniti polno satje in ga zamenjati s praznim, kar čebele vznemirja, čebelar pa ima polne roke dela. Prednosti naklad pa spretnemu posamezniku z dobrim čebelarskim znanjem, nekaj praktičnimi izkušnjami in ustreznimi pripomočki omogočajo, da lahko opravi delo sam, celo z več sto panji.

Nakladni panji se odpirajo od zgoraj in jih ne moremo nalagati enega na drugega, kot npr. Alberti-Znidersiščeve (AŽ) panje, ki jih odpiramo od zadaj. Zaradi tega so neprimerni za nalaganje na prevozni čebelnjak. Vendar pa to ne pomeni, da jih ni mogoče vgraditi v vozilo. Intenzivno in umno čebelarstvo, ki ga prakticiramo z močnimi čebeljimi družinami, zahteva za prevažanje na pašo paletni način.

Za razvijanje močnih družin z Langstroth-Rootovimi (LR) nakladami lahko uporabimo dve matici, kar ob obilnih pašah pomeni, da potrebujemo po šest in več naklad na panj. To pa dalje pomeni tudi več strokovnega znanja in fizičnega napora, vendar pa omogoča tudi največji možni donos.

Čebelarjenje s srednje močnimi čebeljimi družinami

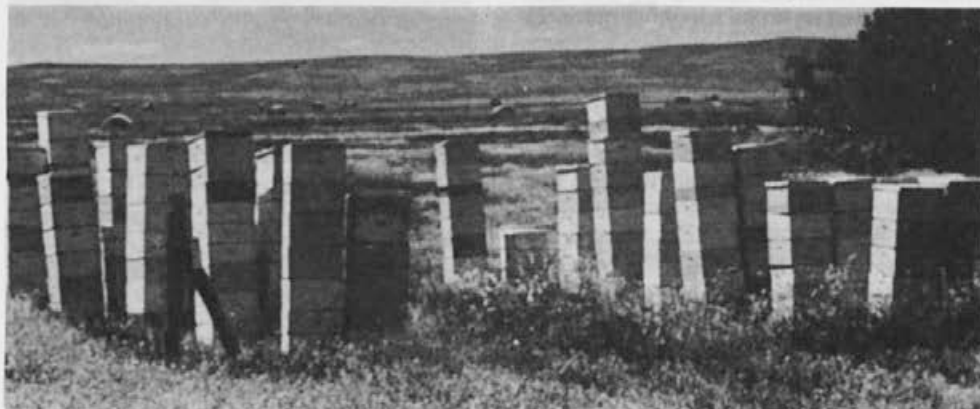
Kolikor imamo preko celega leta plodi-

šča v prvi, medišča pa v drugi nakladi, se način čebelarjenja in donosi pravzaprav ne razlikujejo dosti od čebelarjenja s panji podobne prostornosti, npr. z AŽ panji. Spomladanski razvoj pospešujemo s spodbujevalnim krmljenjem in prestavljanjem satja. Tak postopek je primeren za male čebelnjake ter ni zahteven niti glede strokovnosti niti glede fizičnega napora. V takem primeru je nepomemben celo tip panja, ker je osnovni namen čebelarjenja bolj zabava kot pa pridobitna potreba. Pri poklicnem čebelarstvu, ki je usmerjeno predvsem v pridelavo določene vrste čebeljega pridelka (ponavadi je to med), pa je nujno potrebno, da panje bolje izkoristimo. Razvijajo se močne čebelje družine, ki izpolnijo tri do štiri LR naklade.

Oblikovanje »super družin«

Visoke donose lahko ustvarimo le z oblikovanjem tako imenovanih »super družin«, in to pred začetkom glavne paše. To je najpogostejše akacija, zato bom ta način čebelarjenja prikazal na takšni paši.

Lažji in enostavnejši način oblikovanja »super družine« je, da deset do petnajst dni pred začetkom paše srednje močne in močne čebelje družine okrepimo s satjem s pokrito zalego in s toliko čebelami na njih, da se do cvetenja razvijajo v zelo močne družine. Hkrati pa razvoj zalege omejimo na eno samo naklado, ponavadi na tisto na podnici. Zaradi tega čebele v pašnem obdobju niso obremenjene z rejo večjega števila ličink ter se usmerijo na donos nektarja. Očitno pa je, da za tak način čebelarjenja potrebujemo večje število

rezervnih družin, od koder pozneje odvzamemo satje za krepitev družine. V ta namen lahko uporabimo šibkejšo čebeljo družino, ki se do paše niso uspele dovolj razviti. Bolj gospodarno jih je uporabiti kot rezervne družine, kakor pa jih ohranjati le zaradi tega, da jih pač imamo. Visok donos namreč ni odvisen le od samega števila panjev, ampak tudi od moči čebeljih družin in njihove pravilne priprave na glavno pašo. Prav lahko se namreč zgodi, da ima čebelar s 50 panji večji donos kot pa oni s 100 panji, pa čeprav sicer čebelarita v povsem enakih pogojih. Učinek je pač pogojen s tem, da ni vseeno, do katere stopnje dovoli čebelar svojemu znanju in delu, da vodita njegovo čebelarjenje.

Drug način za pridobivanje močnih družin pa je, da gojimo po dve družini »pod isto streho«. Vsaka družina se povsem samostojno razvija v svojem delu panja do glavne paše, nato pa ju združimo v »super družino«, ki je sposobna doseči maksimalni donos. Močnejša čebelja družina s kakovostnejšo matico prezimuje v plodišču, ki je oddeljen z lesenitnim pokrovom in matično rešetko, žrelo pa ima na krajši bočni letvici. Takoj po končanem prezimovanju obe čebelji družini pospešeno krmi-mo s sladkornomedenimi pogačami, da se hitreje razvijata. Do prve menjave naklad čebelji družini porabita 2 do 3 kg pogače, ki pa jo dodamo le enkrat. Ker sta čebelji družini prezimovali vsaka v svoji nakladi, postavimo po dodani pogači Milerjev pitalnik, tako da ju do združitve v aprilu krmi-mo s tekočo krmo. Pri tem je dodajanje krme v spodnjo naklado nekoliko otežko-

čeno, ker moramo vedno sprostiti spodnji pitalnik, tako da premaknemo naklado z zgornjo čebeljo družino malo naprej. Vendar se lahko temu izognemo tako, da spodnjo čebeljo družino pospešeno krmi-mo le s pogačami. Sredi aprila prestavimo kakovostnejšo čebeljo družino z mlado matico na podnico, petnajst dni pred pričetkom glavne paše pa obe družini združimo. Obema maticama omejimo plodišče na eno samo naklado, in sicer eni matici na prvo, drugo pa na zadnjo naklado. Med obema nakladama so naklade, ki so namenjene za medišče, vmes pa sta dve matični rešetki. Mediščne naklade so dve do štiri, kar je odvisno od razvoja družin. Takoj ko se paša prične, zgornjo družino povsem ločimo od spodnje, tako da pokrijemo matično rešetko. Zato vse čebele nabiralke pripadajo spodnji čebelji družini, zgornja pa postane pomožna čebelja družina. V njej je slabša in starejša matica, ki jo lahko med pašo zamenjamo z zrelim matičnikom. S tem si pridobimo mlado matico za prihodnjo sezono. Čebelarji pa, ki ne goje matic za lastne potrebe niti jih ne menjajo redno, ampak prepuščajo to naključju in rojenju, imajo ponavadi vsako sezono le polovičen donos medu.

Za delo z več nakladami in dvema maticama »pod isto streho« so nujno potrebni tudi nekateri pripomočki, predvsem če smo se namenili oblikovati »super družine« in odvezemati medišča. Omenim naj le enega, ki je res odličen, to je dvigalo za naklade, ki ga lahko kupimo tudi pri nas.

Vir: Pčela št. 2/89, str. 42.

Prevedla: Irena Ogrin

ŽEPEK ALI GORSKI ŠATRAJ JE KONČNO MEDIL NEDELJKO MIČETA

Leto 1988 bo ostalo v spominu kot redko katero po pridelku žepka (*Satureia montana* L.) na nekaterih območjih Hercegovine.

V svoji trinajstletni čebelarški praksi sicer nisem nikoli natančno navajal, v katerih letih se je še posebej povečal pridelek določene vrste medu posameznih medovitih rastlin. Prav tako tudi ne razpolagam s fenološko evidenco, ki povezuje podnebne spremembe z medenjem posameznih rastlin. Namesto tega sem si zapisoval le

najznačilnejše naravne pojave v določenih obdobjih.

Tako je bila npr. zima 1987/88 razmerna dolga, pomlad pa zelo razgibana, saj se je vreme nenehno spreminjalo: od dežja k soncu in tudi nihanja zunanje temperature so bila pogosta. Rastline so rastle takorekoč kot iz same vode. V pogojih solidne krme in naravnega vnosa cvetnega prahu so se čebelje družine dobro razvijale. Pomlad je sicer zamujala, kar pa je čebeljim družinam koristilo in so se bolje razvile do

obdobja glavne paše – relike (*Cytisus ramentaceus* Sieber), ki se, mimogrede povedano, ponavadi prične okoli 25. aprila in traja do 5. maja. Vendar pa relike to leto ni cvetela, čeprav bi glede na pričakovanja in njen biološki ritem morala (obilneje cveti vsako drugo leto).

Kadulja (*Salvia officinalis* L.) je dobro cvetela. V zemlji je bilo dovolj vlage, vendar pa pridelek medu ni dosegel pričakovanih, kar je verjetno posledica tega, da gre za čebelnjak na stalnem mestu, ki je precej oddaljen od pasišča.

Navadni bodčec (*Paliurus spina-christi* Mill) je pričel že zadovoljivo mediti, vendar je bilo v sušnem juniju malo dežja pa obilen veter, zato tudi od njega ni bilo kaj dosti medu.

V zvezi z nastalim položajem je bilo treba produktivnejšim družinam odvzeti nekaj medu, da bi bili pokriti vsaj stroški, pa čeprav ga je bilo potrebno nadomestiti z dodatnim krmljenjem. Sam sem npr. vsaki čebelji družini odvzel povprečno po 7 kg.

V tem času je pričel kopneti še zadnje upanje čebelarjev, in sicer žepok.

15. julija je deževalo, in sicer okoli 54 l/m². Starejši ljudje pravijo: »Za travo in plevel dežuje vedno o pravem času.« Žepok je oživel in pričel pomalem cveteti. 19. avgusta popoldne sem obiskal čebelnjak na Popovem polju. Čakalo pa me je neprijetno presenečenje! Vse družine so bile na robu lakote, imele pa so od 6 do 10 satov zalege. Kaj sedaj? Poleg tega je bilo videti tudi veliko čebel »pešcev«.

Domneval sem, da je bilo kritično stanje posledica varooze in moje lastne nepremišljenosti, saj je razdalja 105 km do čebelnjaka vendarle prevelika. Drug čebelnjak v Bančičih je bil namreč v povsem solidnem stanju. Vendar sem ga pogostje obiskoval, v njem redil matice, zastavil trideset narejencev in ga s tem ohranil, ne da bi se obsežneje pojavila varooza.

V čebelnjaku na Popovem polju sem proti varoozi tako ukrepal z apikaridimom, po treh dneh še z varolikom, glede lakote pa sem se podal na iskanje sladkorja.

V nedeljo, 21. avgusta, sem v hercegovski čebelarski zadrugi v Mostarju kupil 1.200 kg sladkorja in nakrmil čebelje družine s po 1 do 2 l sirupa. Naslednji dan po krmljenju (24. avgusta) je deževalo (okoli 20 l/m²), ponovno pa spet čez 3 dni v

enakem obsegu. Žepok je zopet pognal, zato nisem skrival zadovoljstva. V vrečah je ostalo več kot 1.000 kg sladkorja. Tehtnica se je pričela »sramežljivo« dvigovati, ob koncu paše pa je panj na njej pokazal 35 kg. Po skupni oceni nas čebelarjev so nekatere čebelje družine dosegle skupno težo tudi več kot 60 kg.

Resa je medila vse do prve slane – v Bančičih do 16. oktobra, na Popovem polju pa do 12. novembra.

Odlično, kajne? Vendar pa ima vsaka medalja dve plati – ena morda sije kot zlato, druga pa – bomo videli naslednjo pomlad.

Navsezadnje je bilo treba žepkov med točiti. Čebelar se zadovoljno smehlja, kadar izvleče vseh 10 ali 20 satov z zapečatenim medom, pravi čebelar pa je ob tem tudi malce zaskrbljen, če že ne rečem razočaran. In zakaj razočaran?

Odgovor pravzaprav ni težak – v tem primeru je šlo za pomanjkljivo znanje oziroma za napako, ki je vsaj malo izkušen čebelar ne bi smel zagrešiti.

1. Čebele se zelo dosledno ravna po svojem instinktu, če gre za nabiranje medičine, hkrati pa instinkt za ohranitev vrste pade na minimum. Čim se čebela izleže iz celice, jo druge čebele takoj napolnijo z nektarjem, še preden matica vanjo ponovno zaleže jajčeca. Dodajanje naklad brez izgrajenega satja je bilo prav nesmiselno opravilo (pomislite samo, kako hudo pravzaprav grešimo, ker ne spoštujemo nasvetov izkušenejših čebelarjev, ki pravijo, da ni rezervnega satja nikoli preveč in da se lahko tudi trikrat izplača v enem samem letu, pa čeprav ga uporabimo le vsakih pet let). Vsaka čebela, ki se je izlegla iz celice, je imela na sebi približno tri ali štiri zajedavce varooze. Reprodukcijski zdravi čebel se je gibala proti minimumu, reprodukcijski varooze pa proti maksimumu. Ni bilo več ličink za negovanje, izginile so čebele strážarke, dalje vodonosnice, voskarice ter nabiralke cvetnega prahu, tako da je bila vsa družina angažirana pri zbiranju nektarja. Prostor, kamor matica zaleže jajčeca, je bil skrčen na minimum ali pa ga sploh ni bilo.

1. Pravočasna razbremenitev družine z medom bi morda lahko sprostila celice matici za zaleganje jajčec.

3. Družine bi bilo potrebno zdraviti proti varoozi s kakim neakaricidnim sredstvom

tudi v času vnosa nektarja, da bi se zmanjšal vpliv varooze in med ohranil čist.

Najpozneje novembra pričnejo čebele prezimovati. Vendar, kaj naj prezimuje? – »Osir«, se ponavadi šali moj sorodnik Milan Stajčić, ki februarja prvič odpre panje ter zagleda za pest čebel na enem samem satu.

1. novembra je bil lep sončen dan in večina družin je zasedala manj kot šest ulic. Kaj od tega je sposobno preživeti zimo, če je večina čebel ostarelih, izčrpanih in poškodovanih od varooze? Na žalost pa velika večina čebelarjev raje išče krivdo za takšno stanje izven sebe, kot da bi si priznali svoje lastno neznanje ali napake. Vendar, če bi se npr. še kdaj ponovila zima 1928/29, ki jo opisuje dr. Sima Grozdanič v svoji knjigi »Dvوماتični sistem čebelar-

jenja«, kdo bi bil potem kriv za zdesetkani čebelnjak?

Jesenska resa je torej v Hercegovini končno le medila, vendar vse kaže, da je nekatere čebelnjake tudi »globoko zamrznila«!

Pri koncu članka bi rad ponovno poudaril, da od medine »F« nisem imel nobene škode, čeprav sem uporabil prav tisto, ki so jo nekateri čebelarji odstranili z svojih panjev in zavrgli. Na letni skupščini čebelarkega društva »Resa« v Mostarju sem v svoji razpravi poudaril, da ta snov ni edini krivec za pomor čebel v Hercegovini v zimi 1987/88, vendar je moja razprava izzvala nezadovoljstvo nekaterih čebelarjev.

Vir: Pčela št. 3/89, str. 88.

Prevedla: I. Ogrin

Iz društvenega življenja

JOŽE VEHAR – ČEBELAR IN MOJSTER ZA VSE

ANDREJ DVORŠAK

»Hrast cveti, in kadar se muhe pasejo po hrastu, so vedno sitne,« mi je pojasnjeval Jože Vehar, ko sem ga 27. aprila obiskal na njegovem domu v Notranjih Goricah. So bile njegove muhe, ki so šumele za hišo, precej neprijazne, toda takšne so najboljše medarice, pravi Jože, ki je pred poldrugim letom prevzel mesto predsednika ČD Notranje Gorice.

Čebelarji že 17 let. Začel je tako, da je ogrebel nek roj in nato dokupil še osem družin. Čeprav pri hiši nikoli niso čebelarili, je imel srečno roko za čebele in družinice so se mu hitro množile. Že po nekaj letih jih je imel 58, a so mu neko zimo skoraj vse pomrle. Ni obupal, preostalih 18 je razmnožil in začel znova. Danes čebelarji s 120 gospodarskimi družinami, sto pa jih ima v rezervi.

Rezervne vsako spomlad proda. »Spomladi imajo čebele višjo ceno in več, kaj daš od hiše,« pravi. Letos je prodajal petsatarje po 200 tisočakov, kar ni bilo pretirano. Ima stalne kupce, ki hodijo k njemu s Hrvaške. Prodal bi toliko družin, kot bi jih imel, tako cenijo Hrvati njegove čebele.

Jim je predlagal, da bi kupili še kaj od drugih okoliških čebelarjev, ker jih sam ni imel več, pa niso hoteli. Ali njegove, ali nobene, so mu odgovorili. Vedo zakaj!

Vsa umetnost njegovega čebelarjenja leži v njegovi preudarnosti, spoštovanju tradicije in stalnem iskanju novih, učinkovitih prijemov. Ne sodi med tiste, ki mislijo, da imajo pod kapo vso čebelarstvo modrost. Daleč od tega. Prepričan je, da je večji del te modrosti v izročilu slovenskih čebelarjev, v tradiciji, le del pa v novotarijah, ki jih prinese čas. Pri teh novotarijah pa je previden. Vedno jih preizkusi na manjšem številu družin in če se obnesejo jih sprejme, če ne, poskuša novost malce prilagoditi, in če tudi to ne pomaga, ji obrne hrbet.

Tako je bilo tudi s fluvalinatom. Preskrbel si je škropivo, ki vsebuje fluvalinat in ki so mu ga svetovali čebelarji, ki so že pred njim pripravljali »čudežne paličice«. Pa se je opekel. Dobil je liter škropiva mavrik B, ki je neke čudne plavkasto zelene barve in v katerem je še nekaj drugega. Preizkusil ga je na treh družinah, ki so hitro pomrle. Vse paličice, ki jih je naredil s to tekočino,

je zažgal. Ni pa odnehal. Preskrbel si je clartan. 522 frankov stane liter v Franciji. Preizkusil ga je in dosegel odlične rezultate. Danes v njegovem čebelnjaku ni več varoe! Inovativnost mu je v krvi, delo z lesom in kovino pa tudi. Sam je naredil kombinirko, ki jo potrebuje za izdelavo satnikov in panjev ter drugih čebelarških pripomočkov. Teh ima cel kup. Nekateri med njimi nosijo njegov osebni pečat, drugi so prekopirani. »Kaj bi iskal Ameriko tam, kjer je že odkrita. Le malo reči je, ki jih čebelar lahko izboljša, večino so odkrili že naši predniki. Le tu in tam lahko človek kaj prilagodi svojim potrebam,« je skromen Jože Vehar.

Med takšne prilagoditve sodi posebna, zelo pripravna škatla za »obiranje« rojev, spet druga za shranjevanje in prenašanje satov z medom, pa vrsta pitalnikov različnih tipov in oblik, katerih vsak je namenjen le določenim potrebam. Enega ima, ki je primeren za čebelarje, ki imajo čebelnjak daleč od doma in lahko čebele same ves teden pomalo jemljejo sladkorno raztopino, ne da bi prišlo do ropa, spet drugi je posebna izvedba v satu itd.

»Ko sem začel čebelariti, sem si naredil dva panja. Oba sta bila zanič. Sem vzel mero po nekem starem žnidaršiču, ki pa je

bil žnidaršič le po imenu. Potem sem kupil nov panj in po njem izdelal serijo dvajsetih panjev. Drugo leto sem jih naredil 40, nato 60 in na koncu 110. Vsi so enaki, vsi so dobri.«

Čeprav jih že desetletje prevaža po vsej Sloveniji in v Liko z avtobusom – čebelnjakom, na katerega naloži 78 panjev, nič ne kažejo, da bi jim zob časa začel najedati stranice in čelo. Dober panj mora zdržati nekaj desetletij in njegovi kot kaže bodo.

Doma ima panje, ki so stari vsaj osemdeset let, a bi še bili uporabni. Tudi prastaro točilo na tri sate ima. Nekakšen star sod, ki ga je privlekel iz okolice Polhovega Gradca, kamor vozi med. Zadnja leta je kooperant Hmezada in trdi, da je s sodelovanjem zadovoljen, da so odnosi do čebelarjev v Hmezadu korektni, vsaj do njega, da ni neprijetnosti, ki jih je doživljal prej, ko je sodeloval z nekim drugim odkupovalcem medu.

O kooperaciji bolj malo govori. Raje ima pogovor o čebelah, čebelarjenju. Zaupal mi je, da je »skrivnost« uspešnega čebelarjenja ta, da prične z novim čebelarškim letom takoj po kostanjevi paši, kar so vedeli že naši predniki. Sedaj je to pravilo še toliko bolj pomembno, ko se čebelarji bo-

rimo z varoo. Če je ne zatreš po kostanju in takrat ne nakrmiš hrane potrebnih čebel, bo prezimovanje slabo.

Ob odhodu sem Jožeta Veharja mimogrede povprašal po letih. 60 jih je dopolnil letos – na Jožefovo, na dan, ko naj bi začeli čebele dražilno krmiti. »Saj nisem vraževeren, a morda mi tudi zato čebelice tako dobro uspevajo,« se je še zasmel. Ali ima že kakšno čebelarsko priznanje, sem ga pozabil vprašati. Pa to ni pomembno. Veharju pomeni več, če lahko svoje izkušnje

posreduje tovarišem čebelarjem, če lahko za nje kaj naredi ali jim kaj podari. Je človek širokega srca in odprtih rok. Ko je letos prve dni aprila imel prvi roj, ga je podaril začetniku v sosesčini... Koliko drugih stvari, od panjev do satnikov, satnic in stol za zbijanje satnikov, pa je že podaril, niti ne ve. Meni, da je vredno le tisto, kar človek da od srca in s čimer razveseli bližnjega. Njegova širokogrudnost pa se mu obrestuje pri muhah, ki mu prinašajo obilo medu...

V DELU SMO PREBRALI

Katere čebele so »pojedle« denar?

V Delu je bilo marca tega leta objavljeno **odprto pismo** Čebelarskega društva Grosuplje s pozivom generalnemu direktorju Medexa, da pove, komu in kako so razdelili 400 milijonov, ki jih je na predlog Republiškega komiteja za poljedelstvo, gozdarstvo in prehrano odobrila SIS za proizvodnjo hrane kot povračilo škode, ki so jo utrpeli čebelarji v zimi 1987/88 zaradi pomrlih čebeljih družin.

Namesto Medexa pojasnjuje Republiški komitej v 4. številki Slovenskega čebelarja 1989, da je bil denar razdeljen med čebelarje kooperante delovnih organizacij, ki prodajajo in odkupujejo čebelje pridelke. Skupaj so dobili izbrani kooperanti (kakih 350–400, op. S. M.) odškodnino za 6494 pomrlih družin, in sicer za vsako odmrlo družino po 61.500 din, poleg tega pa še prav toliko od delovne organizacije, s katero čebelarji kooperanti pogodbeno sodelujejo, to se pravi skupaj po 123.000 din za vsako umrlo družino. Če vemo, da je leta 1988 stala čebelja družina 40.000 din, je tako dobilo tistih 350–400 »srečnih oškodovancev« za vsako umrlo družino **trikrat toliko**, kot je bila vredna. (Cene čebeljih družin v letu 1988 glej v SČ 1988/251). Vseh drugih, okoli 9500 čebelarjev, pa za kakih 40.000 pomrlih čebeljih družin **ni dobilo nič**. Število »nagrajencev« sem izračunal na podlagi domneve, da je imel vsak od njih približno 60 čebeljih družin, in da mu jih je pozimi umrla tretjina. Ker v letu 1988 seveda ni nihče računal na tako

pomoč, saj so jo delili šele v začetku leta 1989, si je vsak oškodovanec pomagal tako kakor vsa prejšnja leta. Z naravnimi ali narejenimi roji iz preostalih panjev je pomnožil svoje čebelje družine na ustrezno število in mu seveda ni bilo treba kupovati drugih. In prejeti denar? No, denar se lahko uporabi tako ali drugače.

Kaj pa kontrola? Kdo je dobil odškodnino in koliko, o kateri govori pojasnilo, da **nobena inšpekcija** po letu in pol ne more ugotoviti, ali je bilo število umrlih družin na prijavah oškodovancev pravilno ali ne, če nima v rokah preverjenih podatkov, koliko čebeljih družin je oškodovanec zazimil jeseni leta 1987 in koliko je bilo živih spomladi leta 1988. Teh podatkov pa razdeljevalci odškodnine gotovo niso imeli in so zato lahko delili le po dobri veri.

Tako smo torej brez potrebe trošili denar, saj zaradi teh odškodnin danes nimamo verjetno **niti enega panja več niti ene varoe manj**. V marsikaterem tujem čebelarskem glasilu sem bral, kako oblast podpira čebelarstvo in pomaga pri zatiranju čebeljih bolezni, nikjer pa nisem zasledil, da bi oblast to pomoč delila v denarju in brez prave kontrole le **posebnim izbrancem**, pomoči, ki vsaj trikrat presega škodo, ki jo je morda imel čebelar. Ali bo kdo za to odgovarjal?

STANE MIHELIČ,
Miklošičeva 8,
Ljubljana

ČEBELARSTVO NA KRANJSKEM SEJMU

ANDREJ DVORŠAK

Kmetijski inštitut Slovenije nas je letos prijetno presenetil z dobro postavljeno čebelarstvo razstavo na 28. mednarodnem sejmu kmetijstva in gozdarstva, ki je bil konec aprila v Kranju.

Na razmeroma skromni površini je predstavil vso problematiko čebelarstva, od pomena, ki ga imajo čebele kot opraševalke, do panjskih končnic, panjev, medice in prikaza bolezni čebel, ki vplivajo na manjšo pridelavo medu in drugih čebeljih pridelkov.

Na razstavi je sodelovalo kar precej organizacij in posameznikov, ki se ukvarjajo s čebelarstvom. Med obiskovalci je bilo veliko zanimanja za medico, ki jo je prodajal Zdravko Ribnikar iz Kranja, za panje Aleša Dobnikarja, panjske končnice Lucije Šubic iz Naklega in ne nazadnje tudi za video-kaseto o vzreji matic, ki so jo ves čas

prikazovali na razstavnem prostoru in pri kateri so izdatno sodelovali tudi sodelavci KIS. Vsekakor je ta, po obsegu skromna, po sporočilnosti pa zelo bogata razstava precej vplivala na spoznanje širše javnosti o pomenu čebelarstva in jo seznaniila s težavami, s katerimi se ubadajo čebelarji.

Pogled na razstavo v Kranju

ŠE O »ČEBELARITI DA ALI NE?«

mag. JOŽE JENKO

Na izjave tov. Kolenca na splošno ne odgovarjam. To pot naj bo izjema, saj se mu moram zahvaliti, da je pozval bralce, naj ponovno preberejo moj članek v 2. številki SČ. Vendar moram ponovno poudariti, da je naše čebelarstvo v tako hudi krizi kot že dolgo ne. Zadnja leta nam varooza uniči 40–60 odstotkov vseh čebeljih družin v Sloveniji. Kolikšna je to škoda in kaj bi ukrenili na kateremkoli drugem področju živinoreje, če bi nekaj let zaporedoma poginilo 40–60 odstotkov vseh živali? Zna-

nec, ki je objavil oglas, da kupi tovrnjak, je dobil kar 28 ponudb. Torej je najmanj toliko čebelarjev prevažalcev zmanjšalo obseg ali pa prenehalo čebelariti. Razmerje med cenami čebelarstva opreme in drugih čebeljih pripomočkov glede na cene končnih čebeljih pridelkov še nikoli ni bilo tako neugodno. To smo lahko brali v SČ, to smo slišali tudi na skupščini in drugje. Takih, kar velikih »težav« bi lahko naštel še precej.

V zvezi s trženjem čebeljih proizvodov je bilo opravljenih več anket. Povsod so če-

belarji kar z velikim odstotkom potrdili, da so taki pristopi v prihodnje nujni. To sta pokazali tudi lokalna in vseslovenska anketa, o rezultatih pa sem v SČ pisal že dvakrat. Anketa je del javnega mnenja in res je vprašanje, kdo ima pravico umakniti tako pobudo. Pobudo naj bi najprej obravnavali na letni skupščini, šele nato pa naj bi jo uresničevali, zaradi česar tudi za »člane komisije« račun še ni bil odprt. Kdo se bolje spozna na gospodarjenje in trg ali »trženje«, o tem s tov. Kolencem ne bova polemizirala. Poudarjam le to, da bo grosistični odkup moral skrbeti predvsem zase, čebelarji pa zase, in sicer ne zaradi dobrih ali slabih nagibov, ampak zato, ker tržišče pač tako deluje. Čeprav je čebel vedno manj, bomo celo ta med težko prodali po nizkih cenah.

Vsaka nova ideja se težko prebije, še posebej, če obstaja prepričanje, da le eni znajo, pa čeprav so svojo »modrost« že zdavnaj iztrošili. Na političnem in gospodarskem področju novosti zelo težko uveljavimo,

zakaj bi bilo v čebelarstvu drugače. Vendar je že velik napredek, da sta bila članka sploh napisana, da ju čebelarji berejo in primerjajo. Bitka med starim in novim se je torej začela. Začetki pa so trdi in neusmiljeni, vendar nekdo mora začeti. Delo komisije za gospodarjenje je onemogočeno, ker njenega predloga na skupščini niso obravnavali. Komisija je zato prenehala z delom.

Da na nekaterih področjih delamo dobro, je zelo prav. Videofilmi bodo dobri pripomočki, vendar bomo za te filme dali kar nekaj milijard, s čimer se strinjamo. Pri snemanju bo podjetje kar dobro zaslužilo. V komisiji za gospodarjenje bi delali prostovoljno, a bi z večjo prodajo in ugodnejšimi cenami pridobili vsi. Pa kdaj drugič, ko se bodo generacije zamenjale. Da, da, tov. Kolenc, čebelarji naj oba članka kar preberejo. Še več, preberejo naj tudi članek tov. F. Jerasa v 4. št. SČ z naslovom »Potrebujemo učinkovitejšo organizacijo«. Razvoj gre hitro naprej. »Novo« napreduje.

POPRAVKI ČLANKA – NAČIN ČEBELARJENJA IN RAZMNOŽEVANJE VAROOZE

V članku Način čebelarjenja in razmnoževanje varooze avtorja inž. Ludvika Kluna, ki je bil objavljen v SČ št. 5/89, je tiskarski škrat vnesel nekaj napak, ki so spremenile smisel stavkov, zato le-te s popravki objavljamo.

Stran 156, sedmi odstavek:

Ob rojenju namreč propadejo vse okužene čebele z varoo, z zajedavci vred, ker niso sposobne omogočiti družini preživetja v novem okolju.

Pravilno: Ob rojenju odpadejo od roja vse poškodovane čebele (nerazvite, z okrnelim krili ipd.), z zajedavci vred, ki bi sicer onemogočale čebelji družini preživetje v novem okolju.

Pojasnilo: Močno poškodovane čebele ne morejo niti zleteti z rojem in padajo z brade. Del takih čebel odpade z roja kasneje. Ostane torej le »zdravo« jedro čebel z manj zajedavcev. Seveda pa, žal, ne propadejo vse čebele, okužene z varoo, ... kot so natisnili »škratci«.

Stran 157, peti odstavek:

In ko smo že pri kranjičih, ki so res dali manj medu ...

Pravilno: In ko smo že pri panjih z ozkimi ulicami, ki so res dali manj medu. ...

Pojasnilo: Mišljeni so seveda AŽ panji starejše izvedbe, ki imajo ulice široke 10 mm.

Stran 158, šesti odstavek:

V sredini vrste so bile vedno slabše čebele, zato je bilo tudi zaletavanje večje.

Pravilno: V sredini vrste so bile vedno slabše čebele, ker je bilo tu zaletavanje največje.

Pojasnilo: Čebele pri zaletavanju hitreje »prenesejo« zajedavce iz bolj napadenih panjev v manj napadene.

Stran 158, šesti odstavek:

Ker okužba na ostalih čebelnjakih ni bila tako huda ...

Pravilno: Ker padec čebel na ostalih čebelnjakih ni bil tako velik ...

Pojasnilo: Gre za zimski padec čebel, ki nastane v prevoznem čebelnjaku ob hudi zimi ali ob slabi izbiri lokacije.

Stran 159, drugi odstavek:

... 72 kg na panj in povprečno 31 naravnih rojev, torej še vedno družino na panj.

Pravilno: ... 72 kg na panj in 31 naravnih rojev, torej v povprečju eno družino na panj.

Stran 159, peti odstavek:

Če se ta snov zamaže z drobnimi prašnimi delci, se zajedavec razburi, s tem pa se mu zmanjša tudi sposobnost oprijemanja ...

Pravilno: Če se ta snov zamaže z drobnimi prašnimi delci, se zajedavec razburi, ker se mu zmanjša sposobnost oprijemanja ...

Stran 159, peti odstavek:

... čebele natrpajo medišče s cvetnim prahom ...

Pravilno: ... Čebele natrpajo plodišče s cvetnim prahom ...

Stran 159, osmi odstavek:

dvakrat natisnjeno ... pašniki ...

Pravilno: ... prašniki ...

Stran 159, osmi odstavek:

... se čas nabiranja močno podaljša ali pa celo preneha.

Pravilno: ... se čas nabiranja močno podaljša ali pa nabiranje celo preneha.

Stran 160, tretji odstavek:

V posodico sem položil tri lesene paličice in prek njih položil polivinilni trak, 1 mm ožji od posodice ...

Pravilno: ... polivinilni trak, 1 cm ožji od posodice ...

Dolžan sem še kratko pojasnilo k zadnjemu odstavku. Ko čebelarji govorijo o »dalmatinski rožici«, mislijo pri tem na dalmatinskega bolhača. Iz tega so pred leti osamili učinkovit insekticid piretrin, ki pa je bil neobstoje, zato so ga sintetizirali. Dobil je novo ime piretroid. Med piretroide sodi tudi fluvalinat.

ČEBELA JE BILA NEKOČ SHBELA ...

NUŠA RADINJA

Dobro nam je znano, da je čebelarstvo kot ena izmed priljubljenih človekovih dejavnosti na Slovenskem razvito vsaj že od 18. stol. dalje. Naše vedenje o tem je predvsem zasluga Antona Janše in Petra Pavla Glavarja, ki sta slavo kranjske sivke prenesla tudi prek meja ožje domovine. Povsem utemeljeno pa lahko sklepamo, da so naši predniki že zelo zgodaj poznali čebelo in njene pridelke, predvsem seveda med. Dokaze za takšna sklepanja bomo našli v prvih knjigah, pisanih v slovenskem jeziku, pa tudi v številnih narečnih poimenovanjih za žuželko, ki jo danes v knjižnem jeziku imenujemo čebela. Prav neverjetno je, koliko različnih imen najdemo prav za čebelo!

Pa pogledimo najprej v zgodovino slovenskega jezika in v pisane vire: V drugi polovici 16. stol. je Primož Trubar zapisal »shbele« (izg. šbele), Jurij Dalmatin pa kot »zhmele« (izg. čmele). Čebelo bomo našli tudi v prvih slovarjih slovenskega jezika. Hieronim Megiser je leta 1592 izdal Slovar štirih jezikov (Dictionarium quator

lingvarum), v katerem je svetovnim jezikom ob bok postavil tudi slovenščino. Gre namreč za italijansko-nemško-latinsko-slovenski slovar, v njem pa so kot »zhbele« (izg. čebele) našle svoj prostor tudi čebele. Nekaj let za Megiserjem (1607) je za potrebe sporazumevanja ob narodnostni meji Italijan Alasia da Sommaripa izdal italijansko-slovenski slovar, v katerem je čebelo zapisal kot »cella« oz. »cmella« (izg. čela oz. čmela).

Pregovorno je znano, da je slovenski jezik izredno narečno razvejan, saj pravimo: »Vsaka vas ima svoj glas.« Slovenski jezik pozna sedem velikih narečnih skupin (dolenjska, primorska, rovtarska, gorenjska, koroška, štajerska in panonska), vsaka ima precej narečij, narečja pa še številne govore, ki se ponekod na podeželju razlikujejo od vasi do vasi. Vzroki za to so različni – vse od upravne oz. cerkvene razdelitve slovenskega ozemlja do naravnih preprek, kot so visoke gore, velike in številne reke, neprehodna močvirja oz. gozdovi ipd. Dr. France Bezlaj v svojem Etimološkem

slovarju slovenskega jezika¹ navaja naslednja poimenovanja za čebelo: čbela, žbela, pčela, fčela (prleško in prekmursko narečje), pšela (Kobarid – tu pa pravijo čebeli tudi »čmrlj«), čela, bšela, bčela, bušela (Posočje), bučela (koroško narečje), čmela (vzhodnoštajersko narečje), čemela (Brda), čmiela (Kras), bočula (rezijansko).

Vsa ta poimenovanja za čebelo pa danes ne pričajo le o zgodnjem poznavanju in občudovanju te žuželke, pač pa tudi o bogastvu slovenskega jezika, ki je samo za eno vrsto žuželk ustvarilo toliko različnih imen.

VIR: France Bezljaj, Etimološki slovar slovenskega jezika, Prva knjiga, A–J, Ljubljana 1976, str. 7.

NARAVNO ČEBELARJENJE

OBVESTILA:

1. Vse čebelarje, ki jih zanima naravno čebelarjenje obveščamo, da smo v sodelovanju z Gibanjem za naravno prehrano pri RK ZSMS, organizirali **predavanje** Mathiasa M. Thuna iz Švice **o naravnem čebelarjenju, ki je prilagojeno čebelam**. Predavanje bo v petek, 30. 6. 1989 v klinični predavalnici VTOZD-a za veterinarstvo, Cesta v Mestni log 47 (Veterinarska bolnišnica), Ljubljana. **Po predavanju bo tudi sestanek komisije za naravno čebelarjenje**. Vabljeni!
2. Zdaj ko je razvoj čebel v polnem zamahu, je čas za boj proti varozi z izrezovanjem oziroma obglavljanjem in izpiranjem trotovine, zato ga čim več uporabljajte! Prav tako je še vedno čas za uničevanje varoe s prekinitvijo zaleganja matic. Pomagajte si s člankom F. Zagorca Kako zatiramo varozo s prekinitvijo zaleganja (SČ, št. 4/89).
3. Članek A. Fabjana Odpravljanje varoze v sodelovanju z naravo (prekinitve zaleganja) bo verjetno objavljen v naslednji številki.

Osmrtnice

IVAN GRILANC

Januarja 1989 smo se v Kromberku pri Novi Gorici poslovili od dobro znanega in priljubljenega čebelarja Ivana Grilanca. Rodil se je v Mirnu pri Novi Gorici pred 65 leti v znani čebelarski družini. Že v rani mladosti se je začel zavzemati za čebelarstvo, kasneje pa je sledil očetovi čebelarski poti. Bil je velik ljubitelj narave, sicer ne bi mogel postati tako dober čebelar. Po končani vojni, iz katere se je vrnil kot aktiven in odlikovan borec NOV, si je začel urejati samostojno čebelarstvo. Pri tem mu je bil v veliko pomoč tudi njegov poklic, saj se je izučil za mizarja.

V naše društvo se je včlanil pred več kot 30 leti. Večkrat je bil izvoljen za člana upravnega odbora društva in vse naloge, ki so mu bile zaupane, je vedno vestno izpolnjeval. Vzoren je bil zlasti pri vodenju blagajniških poslov. Za njegovo požrtvovalnost in širokosrčnost je bil odlikovan z odličji Anton Janša III. in II. stopnje. Kruta in

neizprosna usoda ga je vse prezgodaj iztrgala iz naše sredine. Pogrešali ga bomo.

RUDOLFA JAVORNIK

Ni še dolgo, kar smo se poslovili od vestnega člana našega društva RUDOLFA JAVORNIKA. Rodil se je leta 1918 na Keblu in od otroštva dalje živel v Lovrencu na Pohorju. Izučil se je za mesarja. Opravil je tudi mojstrski izpit iz mesarske stroke in pozneje še posebni strokovni izpit za predelavo in prekajevanje.

Rad je čebelaril in sodeloval z društvom. Nekaj let je bil tudi v ožjem odboru. Pri delu s čebelami je bil zelo natančen in dosleden. Panje si je večji del izdeloval sam, s čebelarji pa se je rad pogovarjal o gojenju čebel. Društvo in čebelarji ga bomo ohranili v lepem spominu.

Čebelarsko društvo
Lovrenc na Pohorju

REGRESIRANJE MATIC V LETU 1989

Z nadomestilom za nakup selekcioniranih matic iz registriranih in pregledanih vzrejevališč želimo spodbuditi vzrejo kakovostnih matic, obenem pa zavreti vzrejo v neregistriranih vzrejevališčih, v katerih obstaja nevarnost širjenja čebeljih kužnih bolezni.

Premije za matice bodo čebelarji uveljavljali prek njihovih čebelarskih društev. Vsak kupec matic bo ob nakupu prejel matice v matičnicah, na katerih bodo nalepljene posebne nalepke, ki jih bodo izdelali po naročilu Kmetijskega inštituta Slovenije in na katerih bo označena rodovniška številka matice. Premije bodo čebelarji uveljavljali tako, da bodo nalepke odstranili z matičnic in jih predložili vodstvu čebelarskega društva. Vodstva društev pa bodo vse člane-kupce matic vpisala na posebne obrazce, ki jih bodo prejela od Kmetijskega inštituta Slovenije. Na obrazce bodo vpisala vse potrebne podatke za uveljavljanje premij (ime, priimek, naslov kupca in število kupljenih matic) ter žiro račun društva, kamor bodo na-

kazali skupen znesek premij za vse kupce – člane društva.

Regresiranje matic iz praznih vzrejalšč po Sloveniji je preteklo čebelarsko sezono naletelo na ugoden odmev. Leta 1988 so bila sredstva povrnjena za 6746 kupljenih matic.

Z akcijo bomo nadaljevali. Finančna sredstva so zagotovljena. Društva in njihovi člani bodo lahko uveljavljali regres v višini 12.000 din za kupljeno matico.

Nadomestila bomo izplačevali mesečno. Zato naj vodstva društev pošiljajo spisok kupcev matic skupaj z nalepkami in rodovniškimi številkami mesečno, in sicer do vključno 31. 10. 1989 na naslov: Kmetijski inštitut Slovenije, Hacquetova 2, 61000 Ljubljana.

Komisija za priznavanja plemenišč čebeljih matic pri Republiškem komiteju za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in KIS

PLAČILO ČLANARINE ALI NAROČNINE

Vse čebelarje, ki bodo vplačali članarino ali naročnino po 1. maju 1989, obveščamo, da sta višji zaradi inflacije. Članarina znaša **84.000 din** (plačate blagajniku društva), naročnina za nečlane pa znaša **126.000 din** (plačate po pošto).

ZČDS

ZVEZA IMA NA ZALOGI

Odličja Anton Janša (s škatlo)	100.000 din
Diplome – splošna priznanja	1.000 din
Obrazci predloga za odlikovanje	200 din
Evidenčni list	100 din
Nalepka za kozarec z medom	100 din
Knjige – 80 let škofjeloškega čebelarstva	2.000 din
Priročnik za čebelarske začetnike	4.000 din
Priročnik o zdravstvenem varstvu čebel	6.000 din
Varooza čebel	3.000 din

ČEBELARSKA DRUŽINA ANTON JANŠA – BREZNICA VABI ČEBELARJE NA PRIREDITVE OB 70-LETNICI DRUŽINE

Ob 70-letnici Čebelarске družine Anton Janša iz BREZNICE bomo v čast tega jubileja pripravili dve prireditvi. **Otvoritev čebelarске razstave** bo 16. junija 1989 ob 18. uri v osnovni šoli Žirovnica. Za to priložnost bodo učenci šole pripravili tudi kulturni program. Čebelar斯卡 razstava bo združena tudi z razstavo fotografij na temo čebela in čebelar. Razstavljeni pa bodo tudi čebelji pridelki in izdelki šolske mladine.

Razstava bo odprta do 19. junija, in sicer od 9. do 18. ure.

Proslava v čast 70-letnice čebelarске družine bo 18. junija ob 10. uri v prostorih osnovne šole Žirovnica. Prireditve bo združena s šolsko proslavo ob dnevu šole. Na proslavi bomo dolgoletnim in zaslužnim članom družine podelili odličja Anton Janša II. in III. stopnje.

Breznica, rojstni kraj Antona Janše, bo tako svečano obeležila visok jubilej organiziranega čebelarstva na tem prelepem koščku Slovenije.

Vabimo vse bližnje in druge čebelarje, prav tako pa tudi ljubitelje čebelarstva, da se obeh prireditev udeležijo v čim večjem številu.

ČEBELARSKA DRUŽINA ANTON JANŠA BREZNICA
Predsednik: Anton Špendov

ZČDS je pripravila film o VZREJI MATIC IN RAZMNOŽEVANJU ČEBELJIH DRUŽIN. Kaseto je možno naročiti pri ZČDS, Cankarjeva 3, 61000 Ljubljana. Pri naročilu je potrebno navesti, ali naj bo besedilo v slovenskem, srbohrvatskem ali angleškem jeziku.

Film je dolg približno 22 minut, cena pa je 160.000 din. Kasete lahko naročite za videorekorderje vseh sistemov, vendar je cena za sisteme beta, video 2000 in video 8 nekoliko višja.

Strokovna služba ZČDS

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarско društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Zveza čebelarских društev Slovenije, Cankarjeva 3/II, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 210-992.

Časopis izhaja v Ljubljani vsakega 1. v mesecu in je oštevilčen z zaporedno številko meseca. Časopisni (izdajateljski) svet sestavljajo: Andrej Dvoršak, Ivan Esenko, mag. Franc Javornik, Andrej Jernej, inž. Ervin Kuhar, Aleš Mižigaj in inž. Janez Poklukar.

Uredniški odbor sestavljajo: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, Andrej Dvoršak, mag. Franc Javornik, inž. Janez Poklukar, Boris Slavec in Pavle Zaletel.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič.

Lektorica: prof. Nuša Radinja.

Cena posamezne številke je 8.400 din.

Letna naročnina za nečlane: v domovini znaša 126.000 din, v tujini pa 14 USA dolarjev. Odpovedi med letom ne upoštevamo.

Članarina, v katero je všteta tudi naročnina za Slovenskega čebelarja, znaša 84.000 din. Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu, vsako nadaljnjo besedo pa plačajo po veljavnem ceniku za splošne oglase.

Cene reklamnih oglasov: cela stran – 720.000 din, pol strani – 420.000 din, četrt strani – 210.000 din. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 odstotkov, za 6- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za celoletno objavo 30 odstotkov. Cena splošnih oglasov je 2.600 din za besedo, enaka cena velja tudi za osmrtnice, ki presegajo 40 besed.

Številka dinarskega žiro računa pri SDK v Ljubljani je: 50101-678-48636. Številka deviznega računa pri LB-GB v Ljubljani je: 50100-620-107-010-30960-943.

Po mnenju št. 421-1/74 pristojnega republiškega organa je časopis oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tiska Tiskarna KURIR, Ljubljana.

Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo.

MALI OGLASI

Prodajam 19 čebeljih družin z desetsatnimi panji vred. Tel.: (061) 579-234 zvečer.

Prodajam točilo za 4 sate – ročno. Merhar, Stanežiče 21, Ljubljana-Šentvid.

Prodajam družine čebel v AŽ panjih ali brez – na 5 oziroma 10 satov. Čok, Stjenkova 26, 65290 Šempeter pri Gorici, tel.: (065) 31-061.

Ugodno prodajam čebelnjak za 6 AŽ panjev in čebelarско orodje. Tel.: (064) 50-482.

Prodajam LR panje, rabljene, komplet in voz za prevoz 60 AŽ panjev. Ugodno. Jože Brečko, 62319 Poljčane, Bistriška 37, tel.: (062) 315-233.

Ugodno prodajam kamion TAM 5000, predelan za prevoz 60 AŽ panjev 10-satarjev. Tel.: (065) 65-786.

Proizvajam pokrovčke za steklene kozarce (1 kg) in ročke za 3 kg medu. Naročila plačate po povzetju. Borivoj Petrovič, Vinogradska 158, 11070 Novi Beograd, tel.: (011) 155-654.

Prodajam dva nova 10-satna AŽ panja. Tel.: (061) 641-100.

Za čebelarske krožke nudim po zelo ugodni ceni 15 praznih AŽ panjev, prašilčke, prenosni čebelnjak za 12 panjev in razno čebelarско orodje. Tel.: (061) 326-805.

Prodajam registrirano prikolico za vlačilec (šlepar), predelano v čebelnjak. Oskar Škulj, Suška c. 7, Škofja Loka, tel.: (064) 632-156.

Prodajam kontejner za 50 AŽ panjev in 20 malo rabljenih AŽ 10 satarjev. Tel.: (064) 48-600 – popoldan.

Poceni prodajam 50 malo rabljenih AŽ panjev 10-satarjev z vgrajenimi osmukalniki. Tel.: (069) 77-135.

Čebelarji pozor! Knjigo »Pčelarstvo i ekonomika pčelarenja« lahko naročite pri avtorju Branku Reliču, Stanka Paunoviča 5, 22000 Sremska Mitrovica. Cena je 20.000 din + poština. Plačilo po povzetju.

Prodajam naseljene AŽ panje in čebelje družine na AŽ satju – mere 26/41 in 28/41 z mladimi maticami. Lončar Franjo, Prilaz Kate Pejnoviča 1, Bjelovar, tel.: (043) 26-364.

DO Veterina Skopje nudi čebelarjem čebelje družine s 3 sati zalege LR ali DB mere z mlado matico v posebni kartonski embalaži. Dobite lahko tudi kompletne družine na 10 satih LR mere. Informacije: DO Veterina, Ul. Orce Nikolov 58, pp. 713, 91000 Skopje, tel.: (091) 222-633 ali 223-961.

Prodajam montažni (prestavljivi) čebelnjak za 6 normalnih in tri polovične AŽ panje. Telefon (061) 371-886 – zvečer.

Prodajam trideset zdravih in močnih čebeljih družin s panji AŽ – grom. Jože Kopinja, Lendava, Ribarjevo naselje 1, telefon (069) 75-287. Prodajam prazne nove AŽ panje, telefon (061) 210-992.

Prodajam kontejner z 28 naseljenimi AŽ panji in TAM 620, telefon (066) 31-735.

OBVESTILO ČEBELARJEM

ČD Barje poziva vse čebelarje, ki mislijo pripeljati čebele na njihovo področje, da se predhodno javijo pri tov. Cirilu Ovniku, Ižanska 305 zaradi dodelitve prostora. S seboj naj prinesejo veljavno zdravniško spričevalo. Ta ukrep je nujen zaradi preprečevanja razširjanja hude gnilobe čebelje zalege.

IO ČD Barje

Finančna sredstva za obnovo zgodovinskega spomenika kapele P.P. Glavarja nakažite na ŽR 52100-603-30757 Zavod za varstvo naravne dediščine Novo mesto, Kidričev trg 3, s pripisom »Za obnovo Lanšpreža«.

ČEBELARSKE TEHTNICE

SPREJEMAMO PREDNAROČILA HITRA DOBAVA CENA VELJA NA DAN VPLAČILA

ORODJARSTVO
HAFNER JANEZ
ŽABNICA 81, 64209
tel.: 064/44554

TEHTNICA ZA PANJ DO 100 kg
TEHTNICA ZA POD PANJ DO 150 kg